

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI**

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE AKRAN İLİŞKİLERİ İLE
ALGILANAN ANNE VE BABA DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESRA KOYUN

İSTANBUL, 2022

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI**

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE AKRAN İLİŞKİLERİ İLE
ALGILANAN ANNE VE BABA DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ESRA KOYUN
(200531015)**

**Danışman
(Doç. Dr. Muhammet Ü. Öztapak)**

İSTANBUL, 2022

29/06/2022

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Eğitim Bilimleri Anabilim/~~Anasınıf~~ Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programı öğrencisi 200531015 numaralı Esra KOYUN'un hazırladığı "Ortaokul Öğrencilerinde Akran İlişkileri ile Algılanan Anne ve Baba Davranışları Arasındaki İlişkide Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracı Rolü" konulu Yüksek Lisans/~~Doktora~~ ~~Sonatta~~ ~~Yeterlik~~ tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 29/06/2022 Pazartesi günü saat 10:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Çoğunluğu/Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının Ortaokul Öğrencilerinde Akran İlişkileri ile Algılanan Anne ve Baba Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman) Doç. Dr. Muhammet Ü. ÖZTABAK	Kabul
2. Doç. Dr. Tuğba YILMAZ BİNGÖL	Kabul
3. Doç. Dr. Ali ÖZDEMİR	Kabul
4.
5.
6. (İkinci Danışman)*.....

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağılı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Esra Koyun

TEŞEKKÜR

Araştırmamın her aşamasında bana yol gsteren, değerli zamanını ayıran, önerileri ile bana yol gsteren ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli tez danışman hocam Sayın Doç. Dr. Muhammet Ü. Öztabak'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez jürimde yer alan, tezimin daha iyi olması için güler yüzlü bir yaklaşımla değerli görüő, öneri ve yapıcı eleştirilerini sunan Sayın Doç. Dr. Tuğba YILMAZ BİNGÖL'e ve Sayın Doç. Dr. Ali ÖZDEMİR'e teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim süresince ders aldığım kıymetli hocalarım Sayın Prof. Dr. Hasan BACANLI'ya, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Nihan SÖLPÜK TURHAN'a, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi ęalıřanlarına ve sınıf arkadaşlarıma ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin uygulama aşamasında bana kapılarına açan ve destek veren ortaokul eğitim kurumlarının yöneticilerine ve rehber öğretnenlerine teşekkür ederim.

Son olarak bu zorlu yüksek lisans sürecimde beni yalnız bırakmayan gerek maddi gerekse manevi desteklerini esirgemeyen yanımda kimler olduysa hoşgörü ve sabırlarından dolayı teşekkür ederim.

Esra Koyun

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE AKRAN İLİŞKİLERİ İLE ALGILANAN ANNE VE BABA DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Esra Koyun

ÖZET

Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri ile algıladıkları anne ve baba davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, nicel araştırma yöntemleri içinde yer alan ilişki tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Başakşehir ilçesinde öğrenim görmekte olan 316'sı kız; 305'i erkek olmak üzere 7. ve 8. sınıf ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır.

Verilerin toplanmasında Akran İlişkileri Ölçeği, Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Analizlerde akran ilişkilerinin algılanan anne ve babalık davranışlarıyla ilişkisi ve akran ilişkileri ile algılanan anne-baba davranışlarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne-baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler Spearman Korelasyon Katsayısı, demografik değişkenlerin etkisinin sınanması ise Mann Whitney-U Testi ve Kruskal Wallis-H analizleri ile gerçekleştirilmiştir.

Analiz sonucunda akran ilişkileri ölçeği alt boyutlarından kendini açma düzeyinin kız öğrencilerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerin anneden algıladıkları davranışsal denetim düzeyinin kızlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerin hem genel algılanan babalık düzeylerinin hem de davranışsal denetim ve özerklik alt boyutlarının kızlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sınıf düzeyleri yükseldikçe öğrencilerin genel akran ilişkileri düzeyleri ve sadakat alt

boyutu puanları yükselmiştir. Akran ilişkileri genelinde 14 yaşında olan öğrencilerin 12-13 yaşında olan öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. İlkokul mezunu anneye sahip öğrencilerin davranışsal denetim puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Algılanan anne ve baba davranış puanlarıyla akran ilişkilerinin “Bağlılık” alt boyutu pozitif; “Güven ve özdeşim” alt boyutu ile hem anne hem de baba “Duyarlık, Davranışsal denetim ve Özerklik” boyutları arasında pozitif; “Kendini açma” alt boyutu ile algılanan baba “Psikolojik kontrol” alt boyutu arasında negatif ilişki olduğu bulunmuştur. “Kendini açma” alt boyutu ile algılanan anne davranış puanları arasında ilişkinin bulunmadığı görülmüştür. “Sadakat” alt boyutu ile hem anne hem de babadan algılanan “Psikolojik kontrol ve Duyarlık” alt boyutları arasında negatif ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Akran ilişkileri, Anne baba davranışları, Ergenler, Ortaokul.

**EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PEER
RELATIONS AND PERCEIVED MOTHER AND FATHER
BEHAVIORS IN SECONDARY STUDENTS**

Esra Koyun

ABSTRACT

This research aims to examine the relationship between secondary school students' peer relationships and their perceived mother and father behaviors. The research was carried out using the relational screening model, which is one of the quantitative research methods. The sample of the research consists of 316 girls studying in Başakşehir district of Istanbul in the 2021-2022 academic year; It consists of 7th and 8th grade secondary school students, 305 of whom are boys.

Peer Relationship Scale, Leuven Perceived Parenthood Scale and Personal Information Form were used to collect data. In the analyzes, it was examined whether the relationship between peer relations and perceived parenting behaviors, and whether there was a significant difference between peer relations and perceived parental behaviors according to gender, age, grade level, number of siblings and education level of parents. The relations between the variables of the study were carried out with the Spearman Correlation Coefficient, and the effects of demographic variables were tested with the Mann Whitney-U Test and Kruskal Wallis-H analysis.

As a result of the analysis, it was determined that the level of self-disclosure, one of the sub-dimensions of the peer relations scale, was higher in female students. It has been determined that the level of behavioral control perceived by the boys from the mother is higher than the girls. It was determined that both the general perceived paternity levels and the behavioral control and autonomy sub-dimensions of the boys were higher than the girls. As the grade levels increased, the general peer relations levels and loyalty sub-dimension scores of the students increased. It has been determined that students who are 14 years old in peer relations have higher scores than

students who are 12-13 years old. It has been determined that the behavioral control scores of the students who have mothers who are primary school graduates are higher.

Perceived mother and father behavior scores and “Commitment” sub-dimension of peer relations were positive; There was a positive relationship between the "Trust and identification" sub-dimension and the "Sensitivity, Behavioral Control and Autonomy" dimensions of both parents; It was found that there was a negative relationship between the "self-disclosure" sub-dimension and the perceived father "Psychological control" sub-dimension. It was observed that there was no relationship between the "self-disclosure" sub-dimension and the perceived maternal behavior scores. It was found that there was a negative relationship between the "Loyalty" sub-dimension and the "Psychological Control and Sensitivity" sub-dimensions perceived from both parents.

Key Words: Peer relationships, Parent behaviour, Adolescents, Secondary school.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri ile algıladıkları anne ve baba davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Erken ergenlik dönemindeki öğrencilerin akran ilişkileri ile algıladıkları anne baba davranışlarının ergenin yaşamında ve kişiliğinde önemli bir etkisi olabileceği düşünülmektedir. Akran ilişkilerinde önemli bir rolü olan anne-babaların çocuklarına karşı sağlıklı bir tutum sergilemeleri, etkili anne-babalık davranışlarının kazandırılması ve çocuklar ile ebeveynler arasında olumlu ilişkilerin kurulması yönünde oldukça önem arz ettiği ve çalışmanın literatürdeki eksikliği doldurup alan yazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Değerli vakitlerini ayırıp araştırmama destek veren tüm öğrencilere teşekkürlerimi sunarım.

Temmuz, 2022

Esra KOYUN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
1.1. AKRAN İLİŞKİLERİ.....	6
1.1.1. Kuramsal Yaklaşımlar	8
1.1.1.1. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı	8
1.1.1.2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı.....	9
1.1.1.3. Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı.....	9
1.1.1.4. Sullivan Kişiler Arası İlişkiler Kuramı.....	10
1.2. ANNE BABA DAVRANIŞLARI	11
1.2.1. Demokratik Ebeveyn	12
1.2.2. Otoriter Ebeveyn	13
1.2.3. İzin Verici Ebeveyn.....	14
1.2.4. İzin verici- Müsamahakâr Ebeveyn	16
1.2.5. İzin verici- İhmalkâr Ebeveyn	16
1.2.6. Anne ve Babanın Çocuğa Karşı Tutum ve Davranışlarının Önemi ..	17
1.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	20
1.3.1. Anne Baba Davranışları ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	20
1.3.2. Akran İlişkileri ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	23
İKİNCİ BÖLÜM	28
2. YÖNTEM.....	28
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	28
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	29
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	30

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	30
2.3.2. Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ).....	30
2.3.2.1. Akran İlişkileri Ölçeği'nin Yapı Geçerliğine İlişkin Analiz	31
2.3.3. Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği (LAABÖ).....	33
2.3.3.1. Algılanan Anne Davranışları Ölçeği'nin Yapı Geçerliğine İlişkin Analiz	33
2.3.3.2. Algılanan Baba Davranışları Ölçeği'nin Yapı Geçerliğine İlişkin Analiz	36
2.3.3.3. Doğrulayıcı Faktör Analizlerinden Elde Edilen Sonuçlara İlişkin Yorumlar	38
2.4. VERİLERİN TOPLANMASI.....	38
2.5. VERİLERİN ANALİZİ	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	42
3. BULGULAR VE YORUM	42
3.1. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AİÖ PUANLARINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLER.....	42
3.2. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AKRAN İLİŞKİLERİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN FARKLILAŞMASINA YÖNELİK BULGULAR.....	43
3.3. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALGILANAN ANNE ÖLÇEĞİ PUANLARINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLER.....	50
3.4. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALGILANAN BABA ÖLÇEĞİ PUANLARINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLER.....	51
3.5. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALGILANAN ANNE VE BABA DAVRANIŞLARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN FARKLILAŞMASINA YÖNELİK BULGULAR	52
3.5.1. Ortaokul Öğrencilerinin Algılanan Anne Davranışlarının Demografik Değişkenler Açısından Farklılaşmasına Yönelik Bulgular	52
3.5.2. Ortaokul Öğrencilerinin Algılanan Baba Davranışlarının Demografik Değişkenler Açısından Farklılaşmasına Yönelik Bulgular	58
3.6. AKRAN İLİŞKİLERİ İLE ALGILANAN ANNE VE BABA DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ.....	63
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	66
KAYNAKÇA	74
EKLER.....	82

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1 Baumrind'in (1971) Anne-Baba Stilleri Sınıflaması	12
Tablo 2 MacCoby ve Martin'in (1983) İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli (Yılmaz, 1999)	15
Tablo 3 Araştırmanın Yapılacağı Ortaokullar	28
Tablo 4 Öğrencilerin kişisel ve demografik özelliklerine göre dağılımı.....	29
Tablo 5 Model uyum indeksleri ve ilgili kestirimleri	31
Tablo 6 Maddelere ilişkin standartlaştırılmış yol katsayıları ve hata varyansları ...	32
Tablo 7 Model uyum indeksleri ve ilgili kestirimleri	34
Tablo 8 Maddelere ilişkin standartlaştırılmış yol katsayıları ve hata varyansları ...	35
Tablo 9 Model uyum indeksleri ve ilgili kestirimleri	36
Tablo 10 Maddelere ilişkin standartlaştırılmış yol katsayıları ve hata varyansları .	37
Tablo 11 Normallik testleri.....	40
Tablo 12 Basıklık ve Çarpıklık değerleri	40
Tablo 13 Ortaokul öğrencilerinin AİÖ puanlarına ilişkin betimsel istatistikler	42
Tablo 14 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Sonuçları	44
Tablo 15 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Yaşa Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları	45
Tablo 16 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Sınıf Düzeyine Göre Mann-Whitney U Sonuçları.....	46
Tablo 17 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Kardeş Sayısına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları	47
Tablo 18 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Anne Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları.....	48
Tablo 19 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Baba Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları.....	49
Tablo 20 Ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarına ilişkin betimsel istatistikler	50

Tablo 21 Ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarına ilişkin betimsel istatistikler	51
Tablo 22 Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Sonuçları	52
Tablo 23 Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Yaşa Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 24 Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Sınıf Düzeyine Göre Mann-Whitney U Sonuçları.....	54
Tablo 25 Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Kardeş Sayısına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları	55
Tablo 26 Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Anne Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları.....	56
Tablo 27 Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Baba Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları.....	57
Tablo 28 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Sonuçları	58
Tablo 29 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Yaşa Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları	59
Tablo 30 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Sınıf Düzeyine Göre Mann-Whitney U Sonuçları.....	60
Tablo 31 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Kardeş Sayısına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları	61
Tablo 32 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Anne Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları.....	62
Tablo 33 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Baba Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları.....	63
Tablo 34 Akran ilişkileri ve algılanan anne ve baba davranışları Spearman Korelasyon Testi sonuçları	64
Tablo 35 Akran İlişkileri Ölçeği ve Algılanan Annelik-Babalık Ölçeği Geneli Arasındaki İlişki Sonuçları	65

KISALTMALAR

LAABÖ	Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği
AİÖ	Akran İlişkileri Ölçeği

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar başlıklarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Problem Durumu

Ergenlik, çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecinde fiziksel, psikolojik ve sosyal anlamda birçok köklü değişimin yaşandığı bir gelişim dönemidir. Ergenin bu geçiş dönemini başarılı bir şekilde atlatmasında -bu dönemi zorlu şekilde atlatanlardan farklı olarak- önemli bir etken, anne baba ve akranlarıyla kurdukları ilişkilerin niteliğidir (Bayraktar, 2007).

Ergenlik dönemindeki değişimlere ergenlerin verdikleri anlam ve önemle, ailelerin değişimden etkilenmeleri farklıdır. Ergenler kendilerini daha özgür ve araştırmacı hissederken, aileler onların kendilerinden uzaklaştığı endişesini taşır. Çocuğun büyümesi ve çocukluk döneminden ergenliğe geçişi bazen kolay olmakta ve sıkıntı yaratmamaktadır. Ama bu dönem, aileler için karışık bir dönemdir. Ailenin hızla değişen çocuğa ve onunla oluşacak yeni ilişkiye uyum sağlaması önemli bir süreçtir. Aile ile ergen arasındaki bu süreci etkileyen en önemli öge, çocukluktan itibaren ailenin geliştirdiği tutum ve çocukla ilişkisidir (Semerci, 2007).

Bireyler büyüdükçe sosyal yaşam alanları giderek genişlemekte ve daha geniş, daha samimi sosyal ilişkiler kurmaktadır (Asher ve Parker, 1987). Çocukların kurdukları ilk ilişki anne-babalarıyla, ancak yaşadıkları çevrenin kapsamı genişledikçe akranlarıyla olan ilişkilere doğru genişlemektedir. Çocukların akranları ile etkileşim yoluyla çeşitli bilgi ve beceriler edinmeleri ve akranları aracılığıyla kendilerini değerlendirme gibi akranlarıyla etkili bir şekilde ilişki kurma ve sürdürme becerisine sahip olmalarının çok önemli olduğu söylenebilir (Dolgin, 2014).

Yakın ilişkiler kurmak kısmen aileden öğrenilen bir beceridir. Ergenin ebeveynleri ve akranları ile ilişkisi arasında önemli bir bağ vardır. Örneğin birçok

çalışmada, ebeveyn-çocuk bağlılığının kalitesi ile akran ilişkilerinin kalitesi arasında bir bağ bulunmuştur. Bu doğrultuda sağlıklı bağlar oluşturabilen ergenler içgüdüsel olarak başkalarına da güvenirler ve onlarla sıcak ilişkiler kurabilirler. Diğer yandan, ebeveynleri ile hiçbir zaman sağlıklı bağlar oluşturamamış olan ergenler, akranları ile olan ilişkilerinde de katı ve saldırganlardır. Ebeveyn-çocuk yakınlığının etkileri, ebeveynleri ile yakın olan ergenlerin öz saygılarının yüksek olması konusunda da kendini gösterebilir. Kişinin özsaygısının yüksek olması da onun sosyalleşmesini ve sevilen bir insan olduğunu düşünmesini sağlar. Bu şekilde düşünen ergenler de akranlarıyla olan ilişkilerinde daha açık olurlar (Dolgin, 2014).

Literatüre bakıldığında anne baba davranış türlerinin pek çok sınıflandırılması yapılmıştır. Örneğin Baumrind (1972) otoriter, demokrat ve izin verici (ilgisiz) olmak üzere üç anne baba tutumundan söz etmektedir. Bir başka sınıflandırmayı da Maccoby ve Martin (1983) yetkili, yetkeci, izin verici ve ilgisiz-kayıtsız anne baba tutumları olarak yapmıştır. Sınıflamalara bakıldığında destek ve kontrol boyutlarına göre çocuğa anne baba tutumları yansımaktadır. Son yıllarda çalışmalara konu olan anne babalık davranış türlerinin bütünü yansıttığı ve hangi davranışın ergen gelişimi üzerindeki etkisi anlaşılamadığı için ayrı ayrı unsurların ele alındığı görülmüştür. Bu çalışmada anne baba davranışları; duyarlı olma/ özen gösterme, davranışsal denetim, psikolojik kontrol ve daha sonra Silk ve arkadaşları tarafından dördüncü boyut olarak eklenen özerklik desteği açısından ele alınacaktır (Sevim, 2014).

Erken ergenlik yaklaşık 10-13 yaşlarında başlar ve bireyin erken ergenlik dönemi ortaokul dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde fiziksel değişimlerin yanı sıra arkadaşlık ve ebeveyn ilişkileri de hızlı bir değişim geçirmektedir. Akranlar, erken ergenlerin çeşitli yaşam alanlarındaki tutum ve davranışları üzerinde artan bir etkiye sahip olduklarından, akranlarla ilişkiler önem kazanmaktadır (Brendgen, Wanner, Morin ve Vitaro, 2005). Sullivan'a (1953) göre ergenlik boyunca, sosyal ihtiyaçların karşılanmasında arkadaşlık giderek daha önemli hale gelmektedir. Özellikle erken ergenlik boyunca yakınlık ihtiyacının yoğunlaştığını, bunun ergenleri arkadaş bulmak için güdülediğini savunmaktadır. Ergenler yakın arkadaşlık kurmakta başarısız olurlarsa, yalnızlık yaşarlar ve öz değer duyguları azalır (Santrock, 2017; Akt. Akın Gökcalp, 2020).

Ergenlik, akranlarla olan ilişkilerin önemli değişimler geçirdiği bir dönemdir. Bu dönemde ergen yavaş yavaş ebeveynlerinden bağımsız hale gelmektedir. Ailelerinden uzaklaşırlar ve akranları ile daha fazla zaman geçirmeye başlarlar. Akranlarıyla sosyalleşerek psikolojik destek kazanmaktadırlar. Sosyal bilişsel becerileri de daha fazla geliştiği için, başkalarını daha iyi anlayabilirler ve akranları da onları daha iyi anlayabilir. Bu durum da daha samimi ve anlamlı iletişimin kapılarını açmaktadır. Erken yaşlardan itibaren anne-baba ile kurulan ilişkide çocuğun içinde oluşan duygusal özellikler ve kişilerarası eğilimler, çocuğun yaşıtlarını algılamasında ve ilişkinin sürdürülmesinde büyük etkiye sahiptir (Semerci, 2007).

Ergenlerin kişilerarası ilişkileri ve etkileşim yöntemleri doğrudan veya dolaylı olarak aile aracılığıyla öğrenilir ve akran ilişkilerini sürdürmek ve geliştirmek için içsel olgunlaşma gelişimi gereklidir. Ebeveynler, çocukların deneyimledikleri ilk kişilerarası ilişkilerde rol model olduklarından, çocukların kişiliğini şekillendirmede ebeveynler önemli bir faktördür. (Soo Yung, 2008; Jeon ve Lee, 2014).

Bu araştırmada erken ergenlik dönemindeki öğrencilerin akran ilişkileri ile algıladıkları anne baba davranışlarının ergenin yaşamında ve kişiliğinde önemli bir etkisi olabileceği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle bu araştırmada akran ilişkileri ve algılanan anne baba davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesine ilişkin oluşturulan modelin test edilmesi ve ayrıca akran ilişkileri ile algılanan anne ve baba davranışlarının çeşitli demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, sınıf, kardeş sayısı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi) açısından incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri ile algıladıkları anne ve baba davranışları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Öğrencilerin akran ilişkileri düzeyi nedir?

Öğrencilerin akran ilişkileri puanları demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, sınıf, kardeş sayısı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi) farklılaşmakta mıdır?

Öğrencilerin algıladıkları anne ve baba davranışları düzeyi nedir?

Öğrencilerin algılanan anne ve baba davranışları puanları demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, sınıf, kardeş sayısı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi) göre farklılaşmakta mıdır?

Akran ilişkileri ile algılanan anne ve baba davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Ergenin algıladığı anne baba davranışları ve onlarla kurduğu ilişki, ruhsal durumunu ve kişilerarası ilişkilerini etkilemektedir. Ruhsal sorunların genelinin temelinde aile geçmişinin önemli yer tutması da bu araştırmanın önemini artırmaktadır. Ayrıca çocukluktan ergenliğe geçişin görüldüğü erken ergenlik döneminde ergenin aileden bağımsızlaşma isteği ve akranlarıyla ilişkilerinin önem kazanması bu konu üzerinde algılanan anne baba davranışlarının etkisinin olup olmamasını akıllara getirmektedir.

Literatür incelendiğinde, akran ilişkileri ile algılanan anne baba davranışları arasındaki ilişkileri gösteren bazı araştırmalar görülmektedir (Bayraktar, 2007; Doğruyol ve Yetim, 2019; Engels, Dekovic ve Meeus 2002; Freeman, 1997; Updegraff, Madden-Derdich, Estrada, Sales ve Leonard, 2002). Mevcut literatürde akran ilişkileri ile algılanan anne ve baba davranışları arasındaki ilişkiyi aydınlatmak amacıyla farklı örneklem grubuyla ve farklı analiz çeşitleriyle yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Fakat erken ergenlik dönemindeki 7-8. sınıf öğrencileriyle yapılmış ve ilişkilerine odaklanılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca anne ya da babadan algılanan davranışlar farklılaşabileceği için ergen üzerinde bu durumun farklı etkileri olabilir. Literatürde anne ve babanın ayrı ayrı algılanan davranış tarzlarının incelendiği çalışmalar oldukça sınırlıdır (Akın Gökalp, 2020). Bundan dolayı bu araştırma, literatürdeki boşluğu doldurması ve gelecekteki araştırmacılara yol göstermesi bakımından önemli görülmektedir. Akran ilişkilerinde önemli bir rolü olan anne-babaların çocuklarına karşı nasıl bir tutum sergilemeleri gerektiği, etkili anne-babalık davranışlarının kazandırılması ve çocuklar ile ebeveynler arasında olumlu ilişkilerin kurulmasında nelerin yapılması gerektiği konusunda bu araştırmanın faydalı olması umut edilmektedir.

Sayıtlar

Araştırmaya katılan bireylerin ölçme araçlarını içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin, ilişkili olduğu değişkenlerin niteliklerini gerçeğe yakın şekilde belirledikleri varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Başakşehir ilçesinde devlet ortaokullarına devam etmekte olan öğrencilerle sınırlıdır.

Bu araştırmanın sonuçları, Akran İlişkileri Ölçeği ve Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Akran İlişkileri: Aynı yaş ya da yakın gelişim ve olgunluk düzeyinde olan; benzer geçmiş, değer, yaşantı, hayat tarzı ve sosyal bağlamı paylaşan kişiler arasında karşılıklılık ve devamlılık gösteren etkileşimlerin bütünüdür (Gülay, 2009).

Anne Baba Davranışları: Anne baba davranışları ile “Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği”nin ölçtüğü *duyarlık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol ve özerklik desteği* nitelikleri kastedilmektedir. Duyarlık, anne babalardan görülen destek ve yakınlığın derecesini; davranışsal denetim, kurallar ve ilkeler belirleyerek ebeveynlerin uyguladığı etkin denetimi; psikolojik kontrol, anne babaların zorlayıcı ve müdahale edici bir kontrol süreci kullanmasını ve özerklik desteği, çocuğun kendi iradesiyle aldığı kararların ve yaptığı planların ebeveynleri tarafından desteklenmesini ifade etmektedir (Sevim, 2014).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmada ele alınan akran ilişkileri ve algılanan anne baba davranışları değişkenlerinin kavramsal tanımlamaları yapılmış, kuramsal temeller ile açıklamalarda bulunulmuş ve literatürde yer alan akran ilişkileri ile algılanan anne baba davranışları ile ilgili bazı araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. AKRAN İLİŞKİLERİ

Ergen ebeveynlerinden bağımsızlığını gerçekleştirmeden önce başka bir gelişim göreviyle karşılaşmaktadır: Aynı yaşta ve her iki cinsten başkalarıyla yeni ve daha olgun ilişkiler kurma (Gander ve Gardiner, 2015). Kişi bireysel olarak çocukluk yıllarından farklı bir biçimde yeni ilişkiler kurma isteği içerisinde. Çocukluk ve ergenlik yılları arasında sosyal ilişkiler değişmektedir. Aile ilişkileri bu dönemde önemini korumakla birlikte ergenlik döneminde önem kazanan diğer konu ise akran ilişkileridir (Bayhan ve Işıtan, 2010).

Akranlarla birlikte olma, ergenin kendisini tanıması, başkalarının kendisini nasıl algıladığını fark etmesi ve akranları tarafından kendi konumunu algılamaya çalışması açısından, ergenin sosyal gelişimine önemli bir katkıda bulunmaktadır. Akranları, yaklaşık aynı yaş grubunda veya olgunluk düzeyindeki çocuklar ve gençlerdir. Ergenlikte akranlarla beraber olma arzusu artar ve birlikte geçirilen zamanda artış olmaktadır (Aydın, 2010).

Üç yaşından itibaren akran ilişkileri çocuk için bir yandan sosyalleşmeyi bir yandan da etkileşimle gelişimi sağlamaktadır. Ergenlik dönemi ile aileden çok arkadaş odaklı yaşam başladığından dolayı akran ilişkileri çok daha büyük önem kazanmaktadır. Ergenlik döneminin başlangıcındaki grup arkadaşlıkları, ortalarına doğru daha yakın arkadaşlıklara dönüşmektedir. Son dönemde ise uzun süreli arkadaşlıklar kurulmaktadır (Semerci, 2007).

Ergenlik döneminde akranlar ergenin yaşamında büyük bir rol oynamaya başlar. Bu dönemde ergenin daha az “aile merkezli”, buna karşılık daha çok “arkadaş merkezli” olduğu görülür. Ergen, akranları aracılığıyla diğer insanlarla anlaşmayı ve bir gruba uyum sağlamayı öğrenir. Ergenin içinde bulunduğu gerilim onu, duygu ve düşüncelerini paylaşabileceği, sorunlarını anlatabileceği, yetişkin değerlerinden bağımsız değerler sistemi edinebileceği akran grupları içinde yer almaya yöneltir (Yavuzer, 2018a).

Ergen ailesine kıyasla akran grubunda “anlaşıldım duygusunu” yoğun hissetmektedir. Araştırmalar akranları tarafından kabul edilen ergenlerin olumlu kişilik özellikleri gösterdiğini ortaya koymaktadır. Akran grupları içinde sosyal etkinlikler arttıkça, bireyin öğrenme yaşantısı ve özgüveni artar, duygusal gerilimi azalır (Yavuzer, 2018a).

Çocukluktan başlayarak arkadaşlara ilişkin beklentiler ve istekler değişmektedir. Ergenlik dönemindeki akran ilişkilerinde ergenlerin yaş, okul, sınıf seviyeleri, ilgilendikleri şeyler ve değerleri oldukça benzerdir. Birçok açıdan benzerlikleri olduğu için birbirleriyle iyi geçinmektedirler. Akranlar birbirlerini çok farklı yönlerden etkilemektedir (Brown ve Larson, 2009). Ergen birbirine benzeyen akranları sayesinde kim olduklarını ve ne gibi seçimler yaptıklarını doğrularlar ve kendilerine olan güvenleri artar. Arkadaşlar bir davranışı teşvik edebilirler, bir davranışın ortaya çıkması için gerekli olanakları sağlarlar, aynı davranışları sergilerler ve bu davranışlar konusunda birbirlerine model olurlar (Dolgin, 2014).

Çocuklukta ve erken ergenlik döneminde arkadaşlık genellikle geçicidir, aynı cinsiyetle sınırlıdır ve küçük gruplar içerisinde birtakım etkinlikleri paylaşırlar. Ergen olgunlaştıkça bu arkadaşlıklar daha samimi ve uzun ömürlü olmaya başlar (Yavuzer, 2018). Ergenliğin erken dönemlerindeki arkadaşlıklar yoğun, duygusal ve bazen de inişli çıkışlıdır. Aynı zamanda bu dönemde kişiler genellikle benmerkezci olduklarından, arkadaşlarının kendilerine vermesi gereken destekle ilgili beklentileri de gerçekçi olmamaktadır. Erken dönemde kişilerin arkadaşlıkları oldukça çalkantılı ve dengesiz olabilmektedir. Zaman geçtikçe arkadaşlık ilişkileri de daha dengeli bir hal alır. Bu dengenin de sebebi, kişilerin sosyal bilişsel becerilerinin gelişmesi,

benmerkezciliğin azalması ve yönetim becerilerinin gelişmesidir (Erwin, 1993; Akt. Dolgin, 2014).

Ergenliğin başlangıç yıllarında ebeveyn ile akranların etki alanları farklılaşmaktadır. Akranlara uyum yönündeki davranışlarda artış gözlenir. Orta ergenlikte, aile ile akran grupları adeta karşı iki güç haline gelir. Ergen bağımsızlık arzusu ile önemli ölçüde akran etkisine kapılmaktadır. Ergenin kendi başına, özgün iradesiyle karar verme becerisi genellikle lise son ve üniversite yıllarında belirginleşir. Ailede iletişim problemi ve ilişkilerde zorluk yaşandığında ergenler, akranları içinde kimlik kazanırlar ve akranlarıyla birlikte olma motivasyonları pekişir, bağımsızlık arzuları daha güçlü olur (Aydın, 2010).

Ergenin akran grubuna bağlılığı, anne-babasıyla olan ilişkisinin niteliğine bağlıdır. Anne-babası tarafından yeterli ilgi gören ve değer verilen bir ergen, akran grubunun onayına daha az ihtiyaç duyar. Tersine şekilde kendisine değer vermediğine inanan ergen, ilgiyi aile dışında aramaya başlar. Hiç gibi görülmekten herhangi bir grup tarafından kabul edilmiş olma isteğiyle arayış içine girebilirler. Böylesi bir durum, ergenin suç işlemesine, cinsel sapma ya da madde bağımlılığı gibi marjinal davranışlara sebebiyet verebilir (Yavuzer, 2018).

1.1.1. Kuramsal Yaklaşımlar

1.1.1.1. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget'in (1926) bilişsel gelişim kuramına göre çocukların çevreleriyle ilgili sahip oldukları bilgi, karmaşık bilişsel yapılar içinde düzenlenmektedir. Bilişsel yapı diğer adıyla şema, çocuğun bir durumu anlamlandırmak için kullandığı zihnindeki ilişkili anılar ve düşünceler bütünüdür. Kurama göre bilginin yapılandırılması sürecinde çocuğun sosyal ilişkileri özellikle de akran ilişkileri önemli yer tutmaktadır. Çocuk çevresiyle ve akranlarıyla etkileşimini arttırdıkça benmerkezci düşünceden sıyrılmaktadır (Akt. Uluyurt, 2012).

Piaget'e (1926) göre akran etkileşimi bilişsel çatışmayı teşvik etmektedir. Akranlarıyla farklı düşünce yapılarına sahip olan çocuk içsel bilişsel yapısında bir dengesizlik ve sonucunda ürettiği uyumla birlikte bir dengeleme yaşarlar (Akt. Forman

ve Kraker, 1985). Sonuç olarak akranla kurulan etkileşim çocukların bilişsel gelişimlerine katkı sağlamaktadır.

1.1.1.2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

Ergenlik döneminde ilişkilere odaklanan diğer kuramcı Erikson'dur. Erikson'a göre kimlik oluşumu hayat boyu devam eden bir süreçtir ve kökleri çocukluk döneminde ebeveynler ile yaşanan deneyimlere kadar gitmektedir. Çocuk topluma olan ilişkisini ilk olarak aile ile oluşturur. Ailedeki ve çevresindeki kişiler arası ilişkilerindeki etkileşimler yoluyla çocuk, benlik algısını oluşturmaya başlamaktadır. Olgunlaştıkça akranları ve diğer yetişkinler ile etkileşimleri onların benlik algılarını şekillendirir (Akt. Dolgin, 2014). Erikson özellikle akran ilişkilerinin sosyal destek ve deneyim açısından önemli olduğunu vurgulayarak, bu ilişkilerin yetişkinlikte dünya görüşlerinin şekillenmesine katkıda bulunacağını ifade etmiştir (Collins ve Sprinthall, 1995; Akt: Bayhan ve Işıtan, 2010).

1.1.1.3. Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı

Vygotsky sosyo-kültürel kuramcılardan biri olarak sadece bireysel gelişimi değil aynı zamanda bu gelişimin bağlı olduğu sosyal ve kültürel dokunun da önemli olduğunu belirtmiştir. Vygotsky'ye göre çocuğun bilişsel gelişimi içinde bulunduğu çevre ile şekillenmektedir, yetişkin ya da daha becerikli akranları ile girdikleri etkileşim çocukta doğuştan var olan temel yetenekleri biçimlendirmektedir (Yazgan İnanç vd., 2011, s. 141; Yaşar, 2019).

Vygotsky'nin önemsendiği kavramlardan yakınsak gelişim alanı çocuğun hiç yardım almaksızın problemleri çözebileceği var olan gelişim düzeyi ile yardım alsa bile problemleri çözemeyeceği potansiyel gelişim düzeyi arasındaki mesafedir. Birey yakınsak gelişim alanıyla tek başına öğreneceğinden daha fazlasını kolaylıkla öğrenebilmektedir. Sosyal etkileşim sayesinde bireyin bireysel gelişimi sağlanmaktadır. Vygotsky çocuğun bilişsel gelişiminin kültürün daha yeterli üyeleri, yetişkinler ve yetenekli akranları ile etkileşimleri yoluyla oluştuğuna inanmaktadır (Atak, 2017).

1.1.1.4. Sullivan Kişiler Arası İlişkiler Kuramı

Sullivan oluşturduğu kapsamlı kişilik kuramıyla kişiliğin sosyal bir çevrede geliştiğini ve insanların diğer insanlarla etkileşim içinde olarak ihtiyaçlarını karşılayacağını belirtmiştir. Kuramında insan yaşamını bebeklik, ilk çocukluk, ikinci çocukluk, ön ergenlik, erken ergenlik, geç ergenlik ve yetişkinlik olmak üzere yedi gelişim evresine ayırmıştır. Ona göre kişiler arası ilişkilerin seyri bu aşamalardan geçmekte ve kişinin bebeklikten yetişkinliğe kadar olan gelişimi için diğer insanlar gerekli görülmektedir. Sullivan'a göre bebeklik dönemi, doğumla başlayan ve çocuğun 18-24 aylık olduğunda anlamsız da olsa konuşmaya başladığı süredir; çocukluk, dilin kazanımıyla başlayan oyun arkadaşlarına duyulan ihtiyacın ortaya çıkmasına kadar geçen süredir; okul çağı, bir oyun arkadaşı ihtiyacının ortaya çıkmasıyla başlar ve aynı cinsten yakın bir arkadaşlık ihtiyacını tatmin etmek için samimi bir arkadaş bulana kadar devam eder. Bu dönemde yüzleşilen en önemli görev kişiler arası ilişkilerin gerçek dünyasında diğerleriyle işbirliğini öğrenmenin zorunluluğudur. Ön ergenlik dönemi, genellikle aynı cinsiyetten belirli bir kişiyle ve akranlarla yakın arkadaşlık kurma bu dönemin en önemli gelişim görevidir. İlk ergenlik, puberte (buluğ) çağı ile şehvet dinamiğinin ortaya çıkması ile birlikte karşı cinsten birine güçlü bir ilgi duyma kendini belli eder. Ön ergenlik dönemindeki ergenler ön ergenlik döneminden kalan yakın arkadaşlıklarını korurken, sevmedikleri ve hatta tanımadıkları insanlara şehvet duyarlar. Ayrıca Sullivan'a göre bu dönem gençlere gerekli bilgi ve danışmanlığın verilmemesi, ebeveynlerin duygusal destek vermek yerine alay etmesi, küçümsemesi gibi durumlar nedeniyle ciddi uyumsuzluklara açık bir dönemdir. Geç ergenlik, bireyin yaşına uygun genç yetişkin kimliğini kazanmaya başladığı, toplumsal bir varlık olmanın gereği olan görev ve sorumlulukları üstlendiği ve kişiler arası ilişkiler kurma yeteneğinin geliştiği dönemdir. Yetişkinlik dönemi, geç ergenliğin başarıyla tamamlanmasıyla birlikte bireyin en azından önemli bir başka kişiyle aşk ilişkisi geliştirebildiği bir dönemdir. Bu dönemin en belirgin özelliği kişiler arası davranışlarda olgun bir tarz ve gerçek sevgi için uygun kapasitedir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2013).

Sullivan'ın yedi evreli gelişim kuramının üç evresinin ergenlik dönemine tekabül etmesi ergenlik döneminde kişilerarası ilişkilere verdiği önemi göstermektedir.

Özellikle ön ergenlik dönemi ve daha sonrasındaki yıllarda yaşanan kişilerarası deneyimlerin, yetişkinlikte doyum verici ilişkiler yürütebilmek ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilmek için önemli olduğunu belirtmektedir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2013).

Akran ilişkilerini açıklayan kuramsal yaklaşımlar temelde kişilerarası gelişimde akranların önemine vurgu yapmaktadır. Bununla birlikte bireylerin ergenlik dönemine kadar olan psikososyal gelişimlerinin ve deneyimlerinin de akran ilişkilerini önemli ölçüde etkilediği belirtilmektedir. Özellikle bireye aile ortamındaki cezalandırıcı veya destekleyici davranış modelleri ilerleyen dönemlerdeki ilişkilerde belirleyici olmaktadır. Ergen bugüne kadar anne ve babasından öğrendikleri davranışlar ve sosyal beceriler ile akranlarıyla iletişimde bulunmaktadır (Daşcı, 2015).

1.2. ANNE BABA DAVRANIŞLARI

Aile, bireyin ilk ve önemli sosyal deneyimleri yaşamasında büyük rol oynar. Çocuğun sağlıklı gelişim gösterebilmesi, doğumundan itibaren içine doğduğu ailenin olumlu ve sevgi dolu tutumuna bağlıdır (Yörükoğlu, 2000; Özyürek ve Şahin, 2005). Özellikle çocuğa bakım veren anne ve babanın tutumları, çocuğun gelişen kişiliği üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir (Kaya, 1997). Ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar çocuğun yaşamını şekillendirici rol oynamaktadır. Çocukluk, ergenlik ve devam eden süreçte aile dışındaki başka kişilerle olan ilişkilerinde anne baba ile kurulan ilişki biçimi ve onların tutumları etkili olmaktadır (Yenigün, 2019). Çocuklara yönelik ebeveynlik davranışları, sosyalleşme literatüründe çocuk yetiştirme tutumları, ebeveynlik tarzları, ebeveynlik tutumları gibi çeşitli kategorilerle yer almaktadır (Sümer, 2008; Okur, 2016). Literatür incelendiğinde anne-baba tutumları üzerine farklı gruplandırmaların olduğu görülmektedir.

Baumrind (1991) ebeveynlik tutumları için demokratik, otoriter ve izin verici tutum stili olarak adlandırdığı üç kategori belirlemiştir (Bkz. Tablo 1). Bu stiller, Baumrind'e (1991) göre ebeveynliğin dört farklı ve bağımsız boyutundan kaynaklanmaktadır: Kontrol, açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım/destek. *Kontrol boyutu*, ebeveynlerin çocuklarını yönetme derecesi ile ilgilidir. Bu boyut ebeveynlerin çocukları için ne kadar olgunluk taleplerine sahip olduklarını, ne ölçüde gözetim

sağladığını ve gerektiğinde disiplin çabalarını ne ölçüde yürürlüğe koyduğunu içerir. *Açıklık boyutu*, karar verilirken anne babanın çocuğun fikirlerini ne kadar önemseydiği ve sınırlamalar getirdiklerinde nedenini ne oranda açıkladıkları ile ilgilidir. *Olgunluk beklentisi boyutu*, çocuğun zihinsel, sosyal ve duygusal başarımları için teşvik etme durumu ile ilgilidir. *Bakım/destek boyutu*, anne babanın çocuğa ne derece destekleyici ve sevgi dolu oldukları ile ilgilidir (Akt.Yılmaz, 1999).

Tablo 1 Baumrind'in (1971) Anne-Baba Stilleri Sınıflaması

	Kontrol		Açık İletişim		Olgunluk Beklentisi		Bakım/destek	
	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D
Otoriter	*			*	*			*
Demokratik	*		*		*		*	
İzin verici		*	*			*	*	

Y: Yüksek D: Düşük

Tabloya göre kontrol ve olgunluk beklentisi yüksek, açık iletişim ve bakım/destek düşük ise otoriter ebeveyn; kontrol ve olgunluk beklentisi yüksek, tüm boyutlar yüksek ise demokratik ebeveyn; açık iletişim ve bakım/destek yüksek, kontrol ve olgunluk beklentisi düşük ise izin verici ebeveyn olarak adlandırılmaktadır (Baumrind, 1971; Akt.Yılmaz, 1999).

1.2.1. Demokratik Ebeveyn

Kuralları koyarken ya da kararlar verirken çocuklarının isteklerini ve ihtiyaçlarını dinlerler ve onları dikkate alırlar (Dolgin, 2014). Kontrolde yüksek, sıcaklıkta da yüksektir. Çocukla müzakere ederek, güvenli olan ile dünyayı keşfetme arasında bir denge kurarak bağımsızlığı destekler. Açıkta ve eylemleri ve kuralları için nedenler sunarlar. Demokratik ebeveyn, çocuğa duygularını düzenlemek için güveneceği ve istikrarlı bir benlik imajı oluşturmaya yardımcı olacak bir kişi vererek güvenli bir üs ve güvenli sığınak görevi görür. Demokratik ebeveynler tarafından

yetiştirilen çocuklar, bütünleşmiş bir kurallar ve özgürlük ortamında büyürler. Sevgi ve şefkat gösterilmesi, disiplin ve uyum şartı altında olmadığı için olumsuz durumlarda bile sevgi ve şefkat gösterilir. Demokratik ebeveynlik tarzı disiplin gerektirir; yine de hoşgörülü bir şekilde uygulanır (Baumrind, 1966; Soňa, 2017).

Demokratik ebeveynler çocuk merkezli bir yaklaşım benimser; kurallar belirlenir ve açıklanır ve ebeveynler ebeveyn ve çocuk arasında açık diyaloga izin verir; bağımsızlık teşvik edilir ancak sınırlar vardır, ebeveynler sıcak ve besleyicidir. Demokratik ebeveynliğin, olumlu yeterlilik ile ilişkilendirilen “dengeli çocuk yetiştirme tarzı” olduğunu söylemek güvenlidir. Bir araştırmacı olan Joseph Sclafani (2004), demokratik ebeveynlerin çocuklarını iyi huylu, kendinden emin ve hedef odaklı olduğunu açıklamıştır. Demokratik ebeveynlerin istikrarlı kontrolü, çocuklara bağımsızlığın gelişimi için güvenli bir temel sunarken, rasyonel ve esnek tutum, özgüven için bir yapı taşı sağlar. Brooks (2008), demokratik ebeveynliğe maruz kalan çocukların, hayatı keşfederek heyecan ve zevk alma fırsatına sahip olurken daha fazla güven ve özgüven kazandıklarını ileri sürmektedir (Akt. Caras, 2008).

1.2.2. Otoriter Ebeveyn

Çocuğu sıkıca tutan, çocuğun kurallara uymasını ve onları sorgulamadan uymasını gerektiren otorite ve gücün sesidir. Kontrolde yüksek, sıcaklıkta düşüktür. Bu ebeveynler katıdır, itaat beklerler ve çocukları yaramazlık yaptığında güç iddiasında bulunurlar (Spera, 2005). Bencillik veya uygunsuz davranışlara karşı hoşgörüsüz oldukları için çocukları için yüksek olgunluk talepleri vardır. Çocuklar ebeveynlerinin beklentilerine uygun davranmadıkları zaman büyük sorun yaşarlar. Otoriter ebeveyn, durumu şekillendirmeye, kontrol etmeye ve değerlendirmeye çalışır. Çocuğun eylemlerinin veya inançlarının doğru davranış olduğunu düşündüğü şeylerle çeliştiği noktalarda öz iradeyi dizginlemek için cezalandırıcı, güçlü önlemleri tercih eder. Otoriter olarak nitelendirilen ebeveynler, çocuklarına yüksek düzeyde yönlendirici davranışlar, yüksek düzeyde kısıtlama ve reddetme davranışları ve güç iddia etme davranışları sergilemektedir (Baumrind, 1966).

Otoriter ebeveynler talepkâr ve yönlendiricidir ancak duyarlı değildirler. Emirlerine açıklama yapılmadan uyulmasını beklerler (Baumrind, 1991). Otoriter

ebeveynlerin çocuklardan beklentileri yüksek olduğundan, bu ebeveynler çocuklarından her zaman daha fazlasını ve en iyisini istedikleri için hayal kırıklıklarının sık görülmesi muhtemeldir. Tutarlı bir temelde müdahaleci ve kısıtlayıcı davranmak, birçok otoriter ebeveynin yaptığı gibi, yaşamda hayal kırıklığı ve memnuniyetsizlik duygularına yol açabilir (Caras, 2008).

Hem demokratik hem de otoriter ebeveyn türlerinin çocuklarına yüksek talepler ve ebeveyn kuralları koyduğuna dikkat edilmelidir. Ancak aradaki fark, otoriter bir ebeveynlik tarzında çocukların ebeveynlerinin kararlarını ve yargılarını sorgulamadan kabul etmeleri gerektiğidir. Ek olarak, bu ebeveyn aynı zamanda yüksek düzeyde psikolojik kontrole sahiptir. Sonuç olarak, otoriter ebeveynlerin çocukları okulda başarılı olma eğiliminde olsalar da, düşük özsaygı ve sosyal becerilere sahiptirler ve önemli ölçüde psikolojik sağlık sorunları yaşayabilirler. Buna karşılık, yetkili ebeveynler daha esnektir ve kararlarının nedenlerini açıklama eğilimindedir; daha düşük düzeyde psikolojik kontrol kullanma eğilimindedirler ve ayrıca çocukları belirli bir konuda başarısız olduğunda daha demokratik ve bağışlayıcıdır (Muhammad, 2018).

1.2.3. İzin Verici Ebeveyn

İzin verici ebeveyn, çocuğun dürtülerine, arzularına ve eylemlerine karşı cezalandırıcı olmayan, kabul eden ve olumlu bir şekilde davranmaya çalışır (Baumrind, 1991). Aşırı müsamahakârdırlar. Kontrolde düşük, sıcaklıkta yüksektir. Sevgilerini ifade etmenin en iyi yolunun çocuklarının isteklerini yerine getirmek olduğunu düşünürler. Çocuklarının her konuda kendi kendilerine karar vermelerine izin verirler ve onları gözlem altında tutmazlar. İzin verici bir ebeveynlik ortamında büyüyen çocuklar kendilerini ifade etme konusunda daha özgür olduklarından, daha bireysel ve etkileşimlidirler. Bununla birlikte, ebeveynler çocuk üzerinde kontrol sağlamadığı için duygu düzenlemede güçlük çekebilir (Baumrind, 1966; Soňa, 2017).

İzin veren ebeveynler, talep ettiklerinden daha duyarlıdır. Önemli ölçüde öz-düzenlemeye izin verirler ve yüzleşmekten kaçınırlar (Baumrind, 1991). Bu tür ebeveynlik tarzını destekleyenler, cezanın kaçınılmaz olumsuz yan etkileri olduğunu ve davranışları kontrol etmenin etkisiz bir yolu olduğunu düşünürler. Bu ebeveynlik

tipini benimseyenlere göre, sıkı ebeveyn kontrolü çocukta pasiflik ve bağımlılık yaratır (Baumrind, 1991). İzin verilen bir ebeveynlik ortamında büyüyen çocuklar kendilerini ifade etme konusunda daha özgür olduklarından, daha bireysel ve etkileşimlidirler. Her şeye rağmen, izin veren ebeveynler çocuk üzerinde kontrol sağlamadığı için duygu düzenlemede zorluklar yaşayabilir (Baumrind, 1966).

Maccoby ve Martin (1983) literatürü gözden geçirerek ve üzerinde düşünerek, Baumrind tipolojisindeki izin verici ebeveyn stilini *izin verici-hoş görülü, izin verici-ihmal edici* olarak ikiye ayırmışlar ve dört ebeveynlik stili ortaya koymuşlardır. Bu stiller ebeveynliğin iki farklı ve bağımsız boyutundan kaynaklanmaktadır: Talepkarlık/Kontrol ve duyarlılık (Bkz. Tablo 3). Duyarlılık, çocuklarında bireyselliği, öz düzenlemeyi kasıtlı olarak teşvik eden ebeveyn davranışlarını ifade eder. Ebeveyn duyarlılığının boyutları, ebeveynlerin çocuklarına karşı ne kadar duyarlı ve destekleyici olduklarını içerir (Spera, 2005).

Tablo 2 MacCoby ve Martin'in (1983) İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli (Yılmaz, 1999)

		Duyarlılık/ Kabul-İlgi	
		Yüksek	Düşük
Talepkarlık/Kontrol	Yüksek	Demokratik	Otoriter
	Düşük	İzin verici/ Müsamahakâr	İzin verici/ İhmalkâr

Tablo 2'de de görüldüğü üzere otoriter ve demokratik ebeveynlerin çocuklarındaki farklılıklar kabul/ilgi düzeyinden kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde izin verici/müsamahakâr ebeveynler ve izin verici/ihmalkâr ebeveynlerin çocuklarındaki farklılıklar da kabul/ilgi düzeyinden kaynaklanmaktadır.

1.2.4. İzin verici- Müsamahakâr Ebeveyn

İzin verici-müsamahakâr ebeveynler çocuğa karşı hoşgörölü ve sınırlayıcı olmayan davranışlar sergilerler. Çocukların karar verme süreçlerinde serbest bırakırlar. Ancak bu ebeveynler sevgi ve ilgi gösterirler. Ebeveynler çocukların kendi kararlarını vermelerine izin verir ve seçim ne olursa olsun destek verilir (Caras, 2008).

1.2.5. İzin verici- İhmalkâr Ebeveyn

İzin verici-ihmalkâr ebeveynler çocuklarına karşı ilgisizdirler. İstediklerini yapmaları konusunda izin verirler. Davranışlarına bir kontrol ya da sınırlılık getirmezler. Bu ebeveynler çocukların temel ihtiyaçlarını karşılarlar fakat duygusal yakınlık göstermezler. MacCoby ve Martin (1983), ihmalkâr tutum sergileyen anne-babaların çocuklarında bilişsel ve sosyal gelişim geriliklerinin görülebileceğini öne sürmüştür (MacCoby ve Martin, 1983; Yılmaz, 1999). Temel ihtiyaçlar karşılanır ancak bunun dışında ebeveynler tepkisiz ve destekleyici değildir; anne baba çocuktan bir talepte bulunmazlar (Caras, 2008).

Anne baba biçimleri görüldüğü üzere literatürde tipolojik olarak sınıflandırılmasına karşın bu şekilde ayırmanın sakıncalı olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Peterson, 2005; Barber, Maughan ve Olsen, 2005). Anne babalık davranışları bir bütün olarak ele alındığında birden fazla davranışı aynı anda içinde barındırmaktadır. Ergenin gelişimine katkı sağlayan unsurların belirlenmesi noktasında sıkıntı oluşturan bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ‘anne-baba biçimleri/stilleri’ yerine ‘anne baba davranışları’ kavramı ortaya atılmaktadır. Anne baba davranışları ebeveyn desteği, kabulü, izleme; özerklik verme, cezalandırma gibi boyutlarla değerlendirilmektedir (Peterson, 2005; Sevim, 2014). Araştırmalarda anne baba davranışları duyarlı olma/özen gösterme, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol boyutlarıyla incelenirken daha sonrasında Silk, Morris, Kanaya ve Steinberg (2003), özerklik boyutunu dördüncü boyut olarak dahil etmişlerdir. Alanyazında ebeveynlik davranışları; duyarlılık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol ve özerklik desteği olarak kabul edilmiştir (Sevim, 2014).

Duyarlık; çocuğun ve ergenin anne-babasıyla sevgiye dayalı ilişki yaşama derecesidir. Duyarlık boyutu öpme, kucaklama, dokunma, kabul etme, ergenlerle birlikte olumlu bir şekilde zaman geçirme davranışlarını kapsamaktadır.

Davranışsal denetim; çocuğa uygun davranışı öğretmek ve çocuğun davranışlarını izlemek amacıyla çocuğun davranışlarını yapılandıran anne ve baba davranışlarını içermektedir.

Psikolojik kontrol; çocuğun psikolojik ve duygusal gelişimini olumsuz etkileyen, çocuğun düşünce ve duygularına müdahale eden tutum ve davranışlardır. Çocuğa ebeveynin belirlediği amaçlara göre davranması için baskı yapan anne baba özelliğidir.

Özerklik desteği; ergenin kendi kararlarını verebildiği ve kendini ifade etmesi konusunda cesaretlendirildiği tutumdur.

Duyarlılık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol ve özerklik desteği alt boyutlarından oluşan anne baba davranışları bu çalışmada bağımsız değişken olarak ele alınmaktadır.

1.2.6. Anne ve Babanın Çocuğa Karşı Tutum ve Davranışlarının Önemi

Ailenin eğitimcileri çocuğun bilişsel, toplumsal ve duygusal yönden gelişmesi için yeni bilgileri öğrenmesini sağlayan anne-babalardır. Anne, baba ve çocuk arasındaki ilişki ergenin gelecekteki sosyal ilişkilerinin temelini oluşturur. Dengeli ve duygusal etkileşimin hâkim olduğu aile ortamında yetişen, güven ve sevgi içinde büyüyen çocuk gelişimi için gerekli deneyimleri de elde edebilmektedir (Yavuzer, 2004).

Ebeveynlerin etkisi, sosyal, bilişsel ve duygusal olarak sağlıklı bir çocuğun gelişimi için çok önemlidir. Ebeveynler, çocukların fizyolojik ve duygusal durumlarını nasıl yöneteceklerini öğrenmeleri, dolayısıyla bu durumları dengelemeleri ve kontrol etmeleri gerekmektedir (Sonâ, 2017).

Çocukların yetiştirilme şekli ve tarzı, büyüyen çocuğun gelişimi için çok önemli kabul edilir. Ebeveynlerin çocuklarına bakma biçimi, onların kişilik gelişimini ve sosyal ve yakın ilişkilerle etkileşim yollarını etkiler. Bu rol çocukların gelişiminde

çok etkilidir (Mensah ve Kuranchie, 2013). Demokratik ve eşitlikçi davranan anne ve baba tarafından büyütülen çocuklar problemlerle nasıl başa çıkacağını bilen, sorumluluktan kaçmayan, kendisine ve çevresine karşı saygılı olan ve iletişime açık davranış sergileyen birey haline gelirler. Ailede çocuğa uygun sınırlar çerçevesinde özgürlük tanınır ve engelleyici davranılmamaktadır. Anne-babaların demokratik, çocuğun gelişimini destekleyici tutumu olumlu tutum olarak görülmektedir. Böyle bir ortamda aile içi etkileşim de daha yüksek olmaktadır. Aşırı hoşgörölü ve izin verici anne babaya sahip çocuklar, her istediğı yapıldığı için doyum-suz, bencil ve saygısız davranışlar sergileyebilir. Çocuğa sınırsız izin verici olmak beraberinde birçok olumsuzluk çıkmasına sebep olabilir. Aşırı koruyucu ve otoriter anne babanın yetiştirdiğı çocukta ise kararsızlık, doyum-suzluk, duygularını kontrol edememe ve sorumluluk duygusunun gelişmemesi gibi davranışlar görülebilir. Bireyin yetişkinlik çağında yaşadığı sorunların çoğı, anne-babanın koruyucu ve otoriter tutumundan kaynaklanmaktadır (Atalay ve Özyürek, 2021). Güre ve Musaoğlu'nun (2005) ebeveyninin tutumlarının ergenin bireyselliğı ve özerkliği üzerine etkisini inceledikleri araştırmada; anne ve babasını demokratik olarak algılayan ergenlerin hem otoriter hem de izin verici-ihmkâr olarak algılayan ergenlere göre daha fazla davranışsal olarak özerk oldukları görölmüş, ek olarak anne ve babasını izin verici-müsamahakâr olarak algılayan ergenlerin hem izin verici - ihmkâr hem de otoriter olarak algılayan ergenlere göre daha özerk ve bireysel davranabildikleri saptanmıştır.

Anne baba ve çocuk ilişkisi, temelde anne-babanın tutum ve davranışlarına bağlıdır. Çocuklar arasında uyum bozukluğuna yol açan birçok vakaya, yeterli ve uygun olmayan anne-baba-çocuk ilişkilerinin neden olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacılara göre, hoşgörölü ve demokratik ortamda büyüyen çocuklar arkadaşlık ilişkilerinde daha etkin, daha girişken, yaratıcı fikirler öne sürebilen, fikirlerini serbestçe söyleme eğiliminde görölen çocuklar olmaktadır. Bu çocuklarda aynı zamanda kendini denetleme becerisi daha erken görölmektedir. Daha sert denetim altında tutulan ailede büyüyen çocuklar ise karşı çıkma ve saldırganlık gibi yollarla kendilerini kabul ettirmek istemekte ve kendilerini açıklamakta zorluk yaşamaktadırlar. Dengeli, toplumsal ve duygusal etkileşimin güçlü olduğu ailede, yeterli güven ve sevecenlik içinde büyüyen çocuklar, gelişimleri için gerekli

deneyimleri elde edebilirler. Anne ve babanın kendi üstlerine düşen sorumlulukların bilincinde olması ve çocuğa bağımsızlık olanağı hazırlaması, çocuğun sağlam bir kişilik yapısının oluşmasına zemin hazırlar (Yavuzer, 2004).

Ergenlerin yaşamında anne babalar büyük öneme sahiptir. Her türlü problemini anne ve babasıyla paylaşabilen çocukların ileri dönemlerde de sorunlarını çözmeye daha yetkin oldukları görülmektedir; çünkü bu ergenler anne ve babalarına her koşulda güvenirliler. Anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumları çocukların sosyalliği açısından çok etkili bir değişkendir. Algılanan ebeveyn davranışları çocukların kendilerini ifade ediş biçiminde etkilidir (Yeşilkılıç, Çakır ve Dutar, 2018).

Anne ve babayla çocuk arasındaki ilişkiler, güçlünün tutumuyla otoritenin türünü ve bunların ergen üzerindeki etkisiyle ergenin bunu algılayışını belirlemektedir. Anne-babayla çocuk arasındaki ilişki, ilk başta uyumlu gözükse de gerçekte karmaşık ve çok yönlü niteliği gözden uzak tutmamak gerekmektedir. Yetişkin ergenin hak ve sorumluluklarıyla arasındaki dengeyi kuramayıp farklı tutumlar yöneltirse, ergende dengesizlik ve kararsızlık artışına sebep olur. Örneğin bir gün: “Sen daha çocuksun, bunu bilmezsin!” diyen bir yetişkin başka gün: “Kocaman oldun, hala bilemiyorsun!” şeklinde suçlaması ergeni dengesizliğe iten bir sebeptir (Yavuzer, 2018b).

Anne babada görülen duygusal sorunlar, evlilik ilişkilerinde başarılı olamama, ergenin ailede sürekli kavga ve çekişmeye şahit olması şeklindeki kötü ev koşulları, ergeni iç çatışmaya veya suçlu davranışa itebilir. Yine anne babanın aşırı koruma, çocuklar arası ayırıcı sevgi gösterme, ergenin uyum bozukluğunu görememe gibi davranışlarda ergende uyum zorluğuna sebep olan davranışlar arasındadır. Bunların dışında, anne babanın kendi gelişim dönemlerini dikkate alarak ergeni değerlendirmesi, aşırı baskı ve gerginlik, ergeni evden ve okuldan kaçma gibi davranış ve uyum bozukluklarına iten etkenler arasındadır (Yavuzer, 2018b).

Sonuç olarak denilebilir ki, ergenlik dönemindeki ergenin sorunlarını kolayca çözebilmesi ve bu dönemi zorluğa uğramadan aşabilmesi, geçmişteki olumlu aile ilişkilerine bağlıdır. Çocuklukta anne ve babası tarafından yeterince sevgi ve güven duygusuyla yetiştirilen ve başarılı bir disiplinin uygulandığı ortamda büyüyen çocuk, mutlu bir ergen adayıdır. Anne ve babasıyla başarılı bir iletişim kurabilen çocuk, zorlu

ergenlik döneminde de arkadaşlık ilişkilerini sürdürerek, kişisel sorunlarını kolaylıkla çözebilmektedir (Yavuzer, 2004).

1.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde konu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında 2010 ve sonrası yapılmış olan güncel araştırmalara yer verilmiştir.

1.3.1. Anne Baba Davranışları ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde anne baba davranışları ile ilgili yurtdışı ve yurtiçindeki güncel çalışmalara yer verilmektedir. Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde bağlanma, ergen-anne-baba ilişkisi, anne ve baba tutumu, sosyal desteğin bir boyutu ve ebeveyn kontrolü boyutu bağlamında ele alındığı görülmektedir.

Maden Yılmaz (2022), lise öğrencilerinde okula bağlılığın algılanan anne baba davranışlarıyla ilişkisini incelediği çalışmasında sadece babanın duyarlık davranışı ve babanın davranışsal denetim davranışının okul bağlılığının pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusunu elde etmiştir.

Arslan Şeker (2021), algılanan anne babalık davranışlarının öğrencilerin motivasyonları üzerindeki etkisini 458 lise öğrencisiyle incelediği çalışmasında, yalnızca annelerini duyarlı olarak algılayan ergenlerin akademik motivasyonlarının yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Akın Gökalp (2020), lisede öğrenim gören 963 ergen ile yaptığı çalışmada, algılanan anne baba davranışlarıyla akran ilişkileri arasında özerkliğin aracı rolünü incelemiştir. Araştırma sonucunda anne baba davranışları ile akran ilişkileri arasındaki ilişkiyi tümüyle özerkliğin açıklamadığı ancak anne babanın duyarlılık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol gibi uygulamaları ergenin özerkliğine etki ederek akran ilişkilerinde rol üstlendiği bulunmuştur.

Aydın (2020), 565 ergen ile yaptığı çalışmada, anne babalarından algıladıkları psikolojik kontrol ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ergenlerin anne baba psikolojik kontrol puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu; anne ve baba psikolojik kontrolü arttıkça ergenlerin öznel iyi oluşlarının azaldığı saptanmıştır.

Doğruyol ve Yetim (2019), 12-18 yaş aralığındaki 399 öğrenciyle yaptığı çalışmada, ebeveyne bağlanma ve algılanan anne-baba tutumu ve ile akran ilişkileri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolünü incelemiştir. Araştırma sonucunda benlik saygısının anneye bağlanma ile akran bağlılığı arasındaki ilişkide ve baba kabul/ilgi/sevgi tutumu ile akran bağlılığı arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolünün olduğu gözlenmiştir.

Subaşı ve Özçelik (2019), 604 ergen ile yürüttüğü çalışmada ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının farklı değişkenler bakımından incelenmesini amaç edinmiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, kız ergenlerin annelerini daha kabul edici ve ilgili buldukları; 9. sınıfta öğrenim gören ergenlerin hem annelerini hem de babalarını 12. sınıfta öğrenim görenlere göre daha denetleyici ve kontrol edici algıladıkları; Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencin annelerini fen ve sosyal bilimler lisesinde öğrenim gören öğrencilere göre daha denetleyici/kontrol edici buldukları; babalarını ise fen lisesinde okuyan öğrencilere göre daha denetleyici/kontrol edici buldukları; kendi başarı durumunu kötü gören öğrencilerin, orta ve iyi görenlere göre hem anne hem de babalarının daha az kabul edici ve ilgili buldukları; denetim/kontrol boyutunda başarı durumunu kötü gören öğrencilerin orta ve iyi düzeyde görenlere göre anne ve babalarını daha denetleyici ve kontrol edici buldukları; bir veya iki kardeşi olanların, 3 ve üzeri kardeşi olanlara göre annelerini daha kabul edici ve ilgili buldukları; tek çocuk olanların ise 3 ve üzeri kardeşi olanlara göre annelerini daha kontrol edici denetleyici buldukları görülmüştür.

Özen (2019), ortaokul öğrencilerinin anne baba tutumlarının psikolojik sağlamlık üzerine etkisini incelediği çalışmasında, demokratik anne baba tutumu düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyinin de arttığını ve anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Deniz ve arkadaşları (2018), 6. ve 7. sınıfa devam eden 261 öğrenciyle yaptığı çalışmada, ergenlerin anne baba tutumlarının saldırganlık ve sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda, kabul/ilgi ile saldırganlık arasında negatif yönlü, olumlu sosyal davranışlar ile pozitif yönlü ve olumsuz sosyal davranışlar ile de negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Kontrol/Denetleme alt boyutu incelendiğinde, saldırganlık ile negatif, olumlu sosyal

davranışlar ile pozitif ve olumsuz sosyal davranışlar ile de negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Psikolojik özerklik alt boyutunda ise, saldırganlık ile negatif, olumlu sosyal davranışlar ile pozitif ve yine benzer şekilde olumsuz sosyal davranışlar ile negatif yönlü bir ilişki bulunduğu görülmüştür.

Ulutaş (2018), lise öğrencilerinin anne baba tutum algıları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, algılanan ebeveyn tutumları ile durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptamıştır. Demokratik tutum artıkça durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin azaldığı, koruyucu ve otoriter tutum artıkça durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin arttığı gözlenmiştir.

Onuk ve Tekin (2017), 10-13 yaş aralığındaki 747 öğrenciyle yürüttüğü çalışmada, sosyal becerileri anne baba tutumları açısından ele almıştır. Araştırma sonucuna göre, anne baba tutum boyutlarından sadece psikolojik özerklik düzeyi artıkça öğrencilerin sosyal becerilerinde de artış olduğu gözlenmiştir.

Gündüz (2016), ergenlerin anne babalarını demokratik olarak algılama durumu artıkça, olumlu kendine saygılarının da arttığı, okul tükenmişliklerinin azaldığını belirlemiştir. Anne babalarını otoriter ve koruyucu olarak algılama durumu artıkça ise olumlu kendine saygılarının azaldığı, okul tükenmişliklerinin arttığını belirlemiştir.

Musaağaoğlu ve Güre (2015), ilk, orta ve son ergenlik dönemindeki ergenlerle yaptığı çalışmada, ergenliğin farklı dönemlerinde davranışsal özerkliğin gelişimi ile algılanan ana-baba tutumları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonucunda ilk ergenlik dönemindeki kızlar hariç diğer bütün yaş gruplarındaki kız ve erkekler, davranışsal özerkliğini anneden algılanan kabul/ilginin anlamlı olarak yordadığı gözlenmiştir. Bununla birlikte, davranışsal özerkliği ilk ve son ergenlik dönemindeki kızlarda ana-baba tutum ölçeğinin özerklik boyutu: son ergenlik dönemindeki kızlarda ise kontrol boyutu anlamlı düzeyde yordamaktadır. Ayrıca, ana-babasını demokratik olarak algılayan ergenlerin hem otoriter hem de izin verici-ihmalkâr olarak algılayan ergenlere kıyasla daha fazla davranışsal özerklik gösterdikleri bulunmuştur. Buna ek olarak, ana-babasını izin verici-müşamahakâr olarak algılayan ergenlerin davranışsal özerkliğinin, hem izin verici-ihmalkâr hem de otoriter olarak algılayan ergenlere kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür.

Bülbül (2014), lise öğrencilerinde algıladıkları anne-baba tutumlarına göre yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimlerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, demokratik anne baba tutumları ergenlerin yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimlerini olumlu olarak koruyucu istekçi ve otoriter anne-baba tutumlarının ise ergenlerin yakın ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Sayı ve Kındap Tepe (2012), 780 ergen ile yürüttüğü çalışmada, ebeveyn kontrolü ve ergenin sosyal işlevselliği arasındaki bağlantıda ilişki saldırganlığın aracı rolünü incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, anneden algılanan psikolojik kontrolün kızların ve erkeklerin ilişki saldırganlığını pozitif yönde; davranışsal kontrolün ise sadece kızların ilişki saldırganlığını negatif yönde; babanın uyguladığı psikolojik kontrolün sadece erkeklerin ilişki saldırganlığını pozitif yönde; babadan algılanan davranışsal kontrolün ise hem kızlarda hem de erkeklerde ilişki saldırganlığı negatif yönde yordadığı görülmüştür. İlişki saldırganlığın ise sadece erkeklerde yalnızlık düzeyini pozitif yönde; olumlu arkadaş niteliğini ise negatif yönde yordadığı bulunmuştur. İlişki saldırganlığın aracılık ettiği ilişkiler ise erkeklerde anne ve babadan algılanan psikolojik kontrol ile ergenin sosyal işlevselliği (olumlu arkadaşlık niteliği ve yalnızlık) arasındaki ilişki ve babadan algılanan davranışsal kontrol ile yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkidir.

1.3.2. Akran İlişkileri ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde akran ilişkileriyle ilgili yurtdışı ve yurtiçinde yapılan güncel çalışmalara yer verilmektedir. Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde akran ilişkileri değişkeninin sosyal desteğin bir boyutu, akran zorbalığı, akran baskısı bağlamında ele alındığı görülmektedir.

Murtezaoğlu (2022), ergenlerde mutluluk, öz-yeterlik, sosyal onay ihtiyacı ve akran ilişkileri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre ergenlerde akran ilişkisi ve öz-yeterlik arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu ve akademik ve sosyal öz yeterliğin akran ilişkilerinin yordayıcısı olduğu görülmüştür. Ergenlerin akranları ile ilişkilerinin kalitesi arttıkça özyeterlik ve mutluluk düzeylerinde de bir artış görülmüştür.

Cattelino ve diğeri (2021), ergenlikte okul başarısı ve depresif belirtilerde öz-yeterlik ve akran ilişkilerinin rolünü incelemiştir. Sonuçlara göre okul başarısı ile depresif belirtiler arasındaki ilişkide öz-yeterliğin aracılığının akran ilişkileri tarafından yumuşatıldığı tespit edilmiştir. Daha yüksek öz-yeterlik, özellikle daha fazla okul arkadaşı olan ergenlerde, daha düşük depresif belirtilerle ilişkilendirilmiştir. Tersine, bu ilişkinin büyüklüğü, daha az okul arkadaşı olanlarda daha zayıftır.

Şeker ve Irmak (2020), ergenlerde risk alma davranışlarına katılımında, akranlar ve ebeveynler ile kurulan ilişkilerin kalitesi ve ergenin kişilerarası problem çözme becerisinin yordayıcı rolünü incelenmiştir. Araştırma sonucunda, yapıcı problem çözme becerisi düşük, annesiyle yüksek düzeyde çatışma yaşayan, arkadaşları annesi tarafından yüksek düzeyde kabul edilen, arkadaş ilişkilerinde sadakat ve bağlılığı yüksek, güven-özdeşimi düşük olan, risk alma davranışı gösteren arkadaşlara sahip olan ve ailesinde alkol kullanan kişi sayısı yüksek olan ergenlerin daha çok risk aldığı görülmüştür.

Mert (2020), ortaokul öğrencilerinde bağlanma stilleri ve duygu düzenlemenin akran ilişkilerini yordamadaki rolünü araştırdığı çalışmada duygu düzenleme ile akran ilişkileri arasında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki bulmuştur.

Çiçek ve Aslan (2019) lise öğrencilerinin kişilikleri ile ayrışma bireyleşmeleri arasında akran ilişkilerinin aracı rolünü incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, lise öğrencilerinin ayrışma bireyleşme düzeyleri yükseldikçe, akran ilişkilerinin düşüş gösterdiği görülmüştür.

Blair ve Perry (2019), 3. ve 6. sınıfa giden çocuklarda algılanan ebeveyn duyarlılığı ve akran ilişkileri arasında iş birliğinin aracı rolünü incelemiştir. Sonuçlar hem annelerin hem de babaların gözlemlenen akran etkileşimlerine ve algılanan arkadaşlık kalitesine duyarlılığından gelen dolaylı yolların çoğunun iş birliği önemliydi. Sonuçlar, iş birliğinin gözlemlenen arkadaşlık etkileşimlerini ve algılanan dostluk kalitesini etkilediğini göstermiştir.

Moral ve Kumcağız (2019) ergenlerde internet bağımlılığını ebeveynle ve akranlarla ilişkiler kapsamında incelemek amacıyla liseye gitmekte olan 592 öğrenci ile bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda akran ilişkileri ile internet bağımlılığı arasında ve akran ilişkileri ile ebeveyn bağlanma arasında olumlu yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Yüçetürk (2018) lise öğrencilerinin sosyal dışlanma, mükemmeliyetçilik ve akran ilişkileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda sosyal dışlanma ile akran ilişkileri, bağlılık, güven ve özdeşim ve kendini açma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki; akran ilişkileri ile toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Gök ve Cenkseven Önder (2018) lise öğrencilerinde temel psikolojik ihtiyaçlar (özerklik, ilişki ihtiyaçları ve yeterlik) ve anne-babaya duygusal erişilebilirliğin akran zorbalığına maruz kalmayla ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre akran zorbalığına maruz kalma ile özerklik, yeterlik, ilişki ihtiyaçları ve anne babaya duygusal erişilebilirliğin negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğu; kızlarda özerklik ihtiyacı ve anneye duygusal erişebilirlik, erkeklerde özerklik ve ilişki ihtiyaçlarının akran zorbalığı yaşamayı anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur.

Flynn, Felmlee ve Conger (2017) ergen arkadaşlık ilişkilerini akran, ebeveyn ve romantik ilişkiler bağlamında inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Sonuçlara göre, gençlerin sosyal ağlarına sıkı sıkıya bağlı olduklarında ve akranlarından, ebeveynlerinden ve romantik partnerlerinden sosyal destek aldıklarında yüksek kaliteli arkadaşlıklar içinde olma eğiliminde oldukları bulunmuştur.

Yılmaz (2016) lise öğrencilerinde akran ilişkilerinin insani değerler ve öznel iyi oluş düzeyleri açısından incelendiği bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, öznel iyi oluş puanları ile akran ilişkilerinin “Bağlılık, Güven ve Özdeşim” alt boyutları arasında pozitif; “Sadakat” alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. İnsani değerler ve akran ilişkileri arasındaki ilişki incelendiğinde, insani değerler toplam puanları ve alt boyutlarının akran ilişkileri “Bağlılık” alt boyutu ile arasında pozitif; akran ilişkileri “Sadakat” alt boyutu ile arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Laura ve diğeri (2016) erken ve orta ergenlik döneminde olumlu akran ilişkilerinin ve akademik başarının arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında akran kabulünün sonraki akademik başarıyı pozitif olarak yordadığını tespit etmişlerdir. Akran kabulünün sonraki akademik başarı üzerindeki etkisi, erken ergenlik döneminde orta ergenlik dönemine göre daha fazla çıkmıştır.

Köse (2015) ergenlerde akran ilişkilerinin mutluluğa etkisinin incelendiği bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda akran ilişkilerinin mutluluğu doğrudan, pozitif yönde ve anlamlı düzeyde etkilediği saptanmıştır. Ergenlerde akran ilişkilerinin mutluluğu arttıran bir faktör olduğu görülmüştür.

Jeon ve Lee (2014) annenin psikolojik kontrolü ile çocukların akran ilişkilerinden reddedilme duyarlılığının ve içselleştirilmiş utanmanın aracılık etkisini incelemiştir. İlk olarak annenin psikolojik kontrolü ile çocuğun akran ilişkisi arasındaki ilişkiye bakıldığında, annenin psikolojik kontrolü ile akran ilişkileri arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yani annenin psikolojik kontrolü artarsa çocukların akran ilişkilerinin kalitesi düşer. İkinci olarak annenin psikolojik kontrolü ile çocukların akran ilişkileri arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve içselleştirilmiş utanma için aracı bir etkinin doğrulanması sonucunda, annenin psikolojik kontrolünün çocukların akran ilişkileri üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu, aynı zamanda reddedilme duyarlılığı ve içselleştirilmiş utanç yoluyla akran ilişkileri üzerinde etkisi olduğu, annenin psikolojik kontrolünün akran ilişkileri üzerinde doğrudan etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Cook, Buehler ve Fletcher (2012) olumsuz ebeveynlik davranışları ile ergenlerin arkadaşlık yetkinliği arasındaki olası ilişkiyi incelemiştir. Sonuçlara göre, ergenlerin ebeveyn-ergen ilişkisindeki duygusal güvensizlik algıları, ebeveynlerin psikolojik kontrolü ile ergenlerin arkadaşlık yetkinliği arasındaki ilişkiye tam olarak aracılık etmiştir. Ebeveyn düşmanlığı, ergenlerin duygusal güvensizliği aracılığıyla dolaylı olarak arkadaşlık yetkinliği ile ilişkilendirilmiştir.

Tillfors ve diğeri (2012) ebeveyn-ergen ilişkisi ile ergenin akranlarıyla ilişkisi arasındaki bağlantıyı incelemiştir. Bulgulara göre ergenin benlik kavramının annenin çocuk yetiştirme tarzı ile akranlarına katılımı arasındaki ilişkide

aracı bir rol oynadığını göstermiştir. Bununla birlikte, babanın çocuk yetiştirme tarzının, ergenin akranlarıyla ilişkisi üzerinde, ergenin benlik kavramı tarafından açıklanmayan bağımsız bir etkisi olduğu görülmüştür. Sonuçlar, olumlu bir benlik kavramı ve sıcak destekleyici ebeveynliğin her birinin tatmin edici akran ilişkilerine benzersiz farklılıklara katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Büyükşahin-Çevik ve Çelikkaleli (2010) ergenlikte internet bağımlılıkları ve akran bağlılığını cinsiyete, algıladıkları anne baba tutumlarına ve ebeveynlerin eğitim seviyesi değişkenlerine göre incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre akran bağlılığı yüksek olan ergenlerin interneti daha fazla kullandığı; cinsiyete göre ise erkeklerin kızlara göre akran bağlılık puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Diğer bir sonuca göre, ebeveynlerini 'ilgisiz' olarak algılayan ergenlerin "koruyucu", "otoriter" ve "demokratik" olarak algılayanlardan daha fazla akrana bağlılık duydukları saptanmıştır.

Oberle ve arkadaşları (2010), erken ergenlik dönemindeki çocuklarda akran ilişkileri ile sosyal ve duygusal iyi oluş arasındaki ilişkileri cinsiyete bağlı olarak incelemiştir. Araştırma sonucunda kızların akranlarını kabulü, daha yüksek empati ve iyimserlik seviyeleri ve daha düşük olumlu etki ile anlamlı şekilde yordandı. Erkek çocuklar için, daha yüksek olumlu etki, daha düşük empati ve daha düşük kaygı, akran kabulünü önemli ölçüde yordamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Ortaokul öğrencilerinde akran ilişkileri ve algılanan anne ve baba davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan bu çalışmada ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkiisel tarama modeli; iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi, değişkenler arasında var olan ilişkinin derecesini, değişkenlerin birbirini etkileme durumunu ve birlikte değişimini betimleyen ve belirleyen modeldir (Karasar, 2018). Araştırmada akran ilişkileri bağımlı değişken, algılanan anne ve baba davranışları da bağımsız değişken olarak belirlenmiştir.

Tablo 3 Araştırmanın Yapılacağı Ortaokullar

Sıra No	Okulun İsmi	Okulun Öğrenci Sayısı
1	TOKİ Kayaşehir Ortaokulu	1707
2	Güvercintepe Ortaokulu	2336
3	İBB Şair Erdem Beyazıt Ortaokulu	1477
4	Toki Fenertepe Ortaokulu	1133
5	Hikmet Uluğbay Ortaokulu	2553
6	İBB Şehit Polis Mustafa Erdoğan Ortaokulu	1208
7	İbrahim Koçarslan Ortaokulu	1782
8	İBB Akşemsettin Ortaokulu	2429
9	İBB Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu	481
10	Başakşehir Aziz Sancar Ortaokulu	928
11	Oyakkent Ortaokulu	799
12	İMKB Alparslan Ortaokulu	571
13	Emlak Konut Abdülhamit Han Ortaokulu	885
14	Prof. Dr. Ahat Andıcan Ortaokulu	583
15	Abdi İbrahim Ortaokulu	1396
16	Boğazköy Ortaokulu	746
17	İBB Kanuni Sultan Süleyman Ortaokulu	1388
18	Şamlar Ortaokulu	113

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Başakşehir ilçesinde bulunan devlet ortaokullarında öğretim gören 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Örneklem, rastgele (random) oransız küme örnekleme yoluyla oluşturulmuştur. Bu amaçla Başakşehir'deki devlet ortaokulları küme olarak tanımlanmış, bu okullar arasından random olarak belirlenen 14 ortaokulda öğretim gören 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile çalışılmıştır. Ölçekler, toplam 680 öğrenciye uygulanmış fakat 59 ölçek değerlendirmeye alınmamıştır. Böylece örneklem 316 kız, 305 erkek öğrenci olacak şekilde toplam 621 katılımcıdan oluşmuştur. Araştırmanın örnekleme kişisel ve demografik bilgileriyle ilgili dağılımlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 Öğrencilerin kişisel ve demografik özelliklerine göre dağılımı

Gruplar		f	%
Cinsiyet	Kız	316	50.9
	Erkek	305	49.1
Yaş	12	202	32.5
	13	310	49.9
	14	109	17.6
Sınıf Düzeyi	7. sınıf	295	47.5
	8. sınıf	326	52.5
Kardeş Sayısı	1	54	8.7
	2	164	26.4
	3 ve üstü	403	64.9
Anne Eğitim Düzeyi	Okula gitmemiş-İlkokul mezunu	262	42.3
	Ortaokul mezunu	135	21.7
	Lise mezunu	138	22.2
	Lisans mezunu	86	13.8
Baba Eğitim Düzeyi	Okula gitmemiş-İlkokul mezunu	204	33.0
	Ortaokul mezunu	142	22.9
	Lise mezunu	146	23.5
	Lisans mezunu	129	20.8

Tablo 4’te görüldüğü gibi, öğrencilerin %50.9’u kız, %49.1’i erkektir. Öğrencilerin 202’si (%32.5) 12 yaşında, 310’u (%49.9) 13 yaşında, 109’u (%17.6) 14 yaşındadır. Öğrencilerin 295’i (%47.5) 7. Sınıf, 326’sı (%52.5) 8. Sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin 54’ünün 1 kardeş, 164’ünün 2 kardeş, 403’ünün 3 kardeş ve üzeri kardeşi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin annelerinin 262’sinin (%42.3) okula gitmemiş-ilkokul, 135’inin (%21.7) ortaokul, 138’inin (%22.2) lise, 86’sının (13.8) üniversite öğrenim durumuna; babalarının 204’ünün (%33) okula gitmemiş-ilkokul, 142’sinin (%22.9) ortaokul, 146’sının (%23.5) lise, 129’unun (%20.8) üniversite öğrenim durumuna sahip olduğu görülmektedir.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin; akran ilişkileri düzeyini belirlemek için Kaner (2000) tarafından geliştirilen Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ) ve algıladıkları anne ve baba davranışlarını belirlemek için Sevim (2014) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Leuven Algılanan Anne-Babalık/Ergen Sürümü Ölçeği (LAABÖ) kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri için araştırmacının hazırlamış olduğu Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Öğrencilerin; cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne baba eğitim düzeyi özelliklerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır (Ek 1).

2.3.2. Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ)

Ergenlerin akranları ile olan ilişkilerini sosyal kontrol ve sosyal öğrenme kuramına göre incelemek amacıyla Kaner (2000) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 18 maddeden oluşmakta ve 5’li likert (Arkadaşlığınız için “1” Hiçbir Zaman, “2” Nadiren, “3” Ara sıra, “4” Sık Sık, “5” Her Zaman) biçiminde değerlendirilmektedir. Ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar sırasıyla; bağlılık (8 madde), güven ve özdeşim (4 madde), kendini açma (3 madde), sadakat (3 madde). Alt ölçeklerden alınabilecek puanlar 18 ve 90 arasında değişmektedir. Ölçekten yüksek puan alanların arkadaşlarıyla ilişkilerinin olumlu olduğu ifade edilmektedir.

Kaner (2000) güvenilirlik hesaplamaları için test-tekrar test, testi yarılama yöntemi ve cronbach alfa katsayısını hesaplamıştır. Test-tekrar test çalışmasında ölçeğin tümü için .93 ve alt boyutlar için .77 ile .93 arasında değişen korelasyon hesaplanmıştır. Testi yarılama çalışmasında ölçeğin tümü için .73 ve alt boyutlar için .60 ile .84 arasında değişen korelasyon hesaplanmıştır. Son olarak Cronbach alfa katsayısı ölçeğin tümü için .86 ve alt boyutlar için .58 ile .86 olarak hesaplanmıştır (Kaner, 2000). Bu araştırmada ölçeğin toplam puanı için Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .87'dir.

2.3.2.1. Akran İlişkileri Ölçeği'nin Yapı Geçerliğine İlişkin Analiz

Akran İlişkileri Ölçeğinin yapısı hakkında geçerlik kanıtı sunmak üzere doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Öğrencilerin akran ilişkilerini incelemeyi amaçlayan bu ölçek toplam 18 maddeden ve 4 boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyut bağlılık 8, ikinci boyut güven ve özdeşim 4, üçüncü boyut kendini açma 3 ve dördüncü boyut sadakat 3 maddeden oluşmaktadır. Toplam 18 madde ile gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen model uyum indeksleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5 Model uyum indeksleri ve ilgili kestirimleri

Model İndeksleri	Kestirim Değerleri
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	0.077 (0.071-0.083)
χ^2/sd	607.476/130
Comparative Fit Index (CFI)	0.96
Tucker- Lewis Index (TLI)	0.95
Standardized Root Mean Square (SRMR)	0.05

Tablo 5'e göre, RMSEA değerinin 0.077 olarak elde edildiği ve bu değer için güven aralığının 0.071 ile 0.083 arasında değiştiği görülmektedir. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü ile elde edilen diğer bir indeks sonucunda $607.476/130=4.67$ değeri elde edilmiştir. CFI ve TLI uyum indeksleri incelendiğinde, iki değer sırasıyla 0.96 ve 0.95 olarak kestirildiği görülmektedir. Diğer bir uyum indeksi olan SRMR değeri incelendiğinde, analiz sonucunda elde edilen kestirim değerinin 0.05 olduğu görülmektedir.

Tablo 6 Maddelere ilişkin standartlaştırılmış yol katsayıları ve hata varyansları

Boyutlar	Maddeler	Standart Kestirimler	Hata Varyansı	Açıklanan Varyans	Çift Yönlü p-değeri	Cronbach Alfa
Bağlılık	AI1	0.74	0.54	0.46	0.00	.90
	AI4	0.63	0.40	0.60	0.00	
	AI10	0.80	0.63	0.37	0.00	
	AI11	0.80	0.64	0.36	0.00	
	AI12	0.83	0.69	0.31	0.00	
	AI13	0.81	0.65	0.35	0.00	
	AI15	0.80	0.65	0.35	0.00	
	AI16	0.79	0.62	0.38	0.00	
Güven ve Özdeşim	AI2	0.78	0.61	0.39	0.00	.78
	AI8	0.84	0.71	0.29	0.00	
	AI9	0.85	0.72	0.28	0.00	
	AI18	0.55	0.30	0.70	0.00	
	AI6	0.36	0.13	0.87	0.00	
Kendini açma	AI7	0.88	0.77	0.23	0.00	.64
	AI14	0.47	0.22	0.78	0.00	
	AI3	0.65	0.42	0.58	0.00	
Sadakat	AI5	0.79	0.62	0.38	0.00	.66
	AI17	0.70	0.48	0.52	0.00	
Akran İlişkileri Genel	Bağlılık	0.83	0.69	0.31	0.00	.87
	Güven ve Özdeşim	0.94	0.88	0.12	0.00	
	Kendini				0.00	
	Açma	0.67	0.45	0.55	0.00	
	Sadakat	0.30	0.09	0.91	0.00	

Yukarıda, 4 boyuttan oluşan Akran İlişkileri Ölçeği'ne ait standartlaştırılmış yol katsayıları, bu katsayılarla ait hatalar ve katsayıların anlamlılık değerleri verilmiştir. Bu değerlere ait *p* değerleri incelendiğinde yol katsayılarının hepsinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, ölçekte yer alan 18 maddenin ölçeği yordadığı söylenebilir. Birinci boyutta yer alan yol katsayıları 0.63 ile 0.83 arasında, ikinci boyutta yer alan yol katsayıları 0.55 ile 0.85 arasında, üçüncü boyutta yer alan yol katsayıları 0.36 ile 0.88 arasında ve dördüncü boyutta yer alan yol katsayıları 0.65 ile 0.79 arasında değişmektedir. Bu standartlaştırılmış değerler 0.30 üzerinde yer aldığı için bu maddelerin ölçülmek istenilen özelliği ölçtüğü söylenebilir. Ek olarak, ikinci

düzy yol katsayıları incelendiğinde, her bir boyuttan gizil faktöre (Akran İlişkileri gizil faktöre) giden yol katsayılarının anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca maddelere ait hatalar incelendiğinde, hataların düşük olduğu ve kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir.

2.3.3. Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği (LAABÖ)

Soenens, Beyer, Goossens (2004) tarafından geliştirilen ölçek Türk kültürüne Sevim (2014) tarafından uyarlanmıştır. LAABÖ; anne formunda 21, baba formunda 19 olmak üzere 40 maddeden oluşmakta ve 5’li likert (Anne ve babanızın davranışları için “1” Hiç doğru değil, “2” Genellikle Doğru Değil, “3” Biraz doğru, “4” Genellikle Doğru, “5” Her Zaman Doğru) biçiminde değerlendirilmektedir. Duyarlık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol ve özerklik desteği olmak üzere dört alt boyuttan meydana gelmektedir. Ölçekte anne baba ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

Boyutların iç tutarlılık katsayıları ergen-anne sürümü için 0.76 ile 0.90 arasında, ergen-baba sürümü için 0.71 ile 0.91 arasındadır. Ölçeğin alt boyutları için iç tutarlılık katsayıları ergen-anne sürümünde duyarlık 0.88, davranışsal denetim 0.58, psikolojik kontrol 0.81 ve özerklik desteği 0.72; ergen-baba sürümünde ise duyarlık 0.91, davranışsal denetim 0.78, psikolojik kontrol 0.77 ve özerklik desteği 0.67 olarak saptanmıştır (Sevim, 2014).

Bu araştırma kapsamında ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları anne ve baba sürümü alt boyutları için sırasıyla; duyarlık (anne-baba) .90- .91, özerklik desteği (anne-baba) .79 - .74, davranışsal denetim (anne-baba) .75 – .75 ve psikolojik kontrol için (anne – baba) .81– .69 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3.1. Algılanan Anne Davranışları Ölçeği’nin Yapı Geçerliğine İlişkin Analiz

Algılanan Anne Davranışları Ölçeği’nin yapısı hakkında geçerlik kanıtı sunmak üzere doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ortaokul öğrencilerin algıladıkları anne davranışlarını incelemeyi amaçlayan bu ölçek toplam 21 maddeden ve 4 boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyut duyarlık 7, ikinci boyut davranışsal denetim 4, üçüncü boyut psikolojik kontrol 5 ve dördüncü boyut özerklik 5 maddeden

oluşmaktadır. Toplam 21 madde ile gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen model uyum indeksleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7 Model uyum indeksleri ve ilgili kestirimleri

Model İndeksleri	Kestirim Değerleri
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	0.053 (0.047-0.058)
χ^2/sd	507.073/185
Comparative Fit Index (CFI)	0.93
Tucker- Lewis Index (TLI)	0.92
Standardized Root Mean Square (SRMR)	0.06

Tablo 7'ye göre, RMSEA değerinin 0.053 olarak elde edildiği ve bu değer için güven aralığının 0.047 ile 0.058 arasında değiştiği görülmektedir. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü ile elde edilen diğer bir indeks sonucunda $507.073/185=2.74$ değeri elde edilmiştir. CFI ve TLI uyum indeksleri incelendiğinde, iki değer sırasıyla 0.93 ve 0.92 olarak kestirildiği görülmektedir. Diğer bir uyum indeksi olan SRMR değeri incelendiğinde, analiz sonucunda elde edilen kestirim değerinin 0.06 olduğu görülmektedir.

Tablo 8 Maddelere ilişkin standartlaştırılmış yol katsayıları ve hata varyansları

Boyutlar	Maddeler	Standart Kestirimler	Hata Varyansı	Açıkl. Varyans	Çift Yönlü p-değ.	Cronbach Alfa
Duyarlık	A1	0.70	0.52	0.48	0.00	.90
	A2	0.75	0.44	0.56	0.00	
	A5	0.82	0.32	0.68	0.00	
	A7	0.85	0.28	0.72	0.00	
	A11	0.75	0.43	0.57	0.00	
	A14	0.67	0.55	0.45	0.00	
Davranışsal Denetim	A19	0.74	0.45	0.55	0.00	.75
	A3	0.54	0.71	0.29	0.00	
	A6	0.80	0.36	0.64	0.00	
	A10	0.76	0.43	0.57	0.00	
Psikolojik Kontrol	A15	0.45	0.80	0.20	0.00	.81
	A9	0.57	0.67	0.33	0.00	
	A13	0.64	0.59	0.41	0.00	
	A16	0.69	0.52	0.48	0.00	
	A17	0.80	0.36	0.64	0.00	
Özerklik	A20	0.70	0.51	0.49	0.00	.79
	A4	0.71	0.50	0.50	0.00	
	A8	0.71	0.50	0.50	0.00	
	A12	0.54	0.71	0.29	0.00	
	A18	0.76	0.42	0.58	0.00	
Algılanan Annelik Genel	A21	0.54	0.71	0.29	0.00	.88
	Duyarlık	0.77	0.41	0.59	0.00	
	Dav. Denetim	0.78	0.39	0.61	0.00	
	Psi. Kontrol	0.22	0.95	0.05	0.00	
	Özerklik	0.62	0.62	0.38	0.00	

Yukarıda, 4 boyuttan oluşan Algılanan Annelik Ölçeği'ne ait standartlaştırılmış yol katsayıları, bu katsayılara ait hatalar ve katsayıların anlamlılık değerleri verilmiştir. Bu değerlere ait p değerleri incelendiğinde yol katsayılarının hepsinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, ölçekte yer alan 21 maddenin ölçeği yordadığı söylenebilir. Birinci boyutta yer alan yol katsayıları 0.67 ile 0.85 arasında, ikinci boyutta yer alan yol katsayıları 0.45 ile 0.80 arasında, üçüncü boyutta yer alan yol katsayıları 0.57 ile 0.80 arasında ve dördüncü boyutta yer alan yol katsayıları 0.54 ile 0.76 arasında değişmektedir. Bu standartlaştırılmış değerler 0.30 üzerinde yer aldığı için bu maddelerin ölçülmek istenilen özelliği ölçtüğü

söylenbilir. Ek olarak, ikinci düzey yol katsayıları incelendiğinde, her bir boyuttan gizil faktöre giden yol katsayılarının anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca maddelere ait hatalar incelendiğinde, hataların düşük olduğu ve kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenbilir.

2.3.3.2. Algılanan Baba Davranışları Ölçeği'nin Yapı Geçerliğine İlişkin Analiz

Algılanan Baba Davranışları Ölçeği'nin yapısı hakkında geçerlik kanıtı sunmak üzere doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin algıladıkları baba davranışlarını incelemeyi amaçlayan bu ölçek toplam 19 maddeden ve 4 boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyut duyarlık 7, ikinci boyut davranışsal denetim 4, üçüncü boyut psikolojik kontrol 4 ve dördüncü boyut özerklik 4 maddeden oluşmaktadır. Toplam 19 madde ile gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen model uyum indeksleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 9 Model uyum indeksleri ve ilgili kestirimleri

Model İndeksleri	Kestirim Değerleri
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	0.055 (0.049-0.061)
X^2/sd	427.208/148
Comparative Fit Index (CFI)	0.96
Tucker- Lewis Index (TLI)	0.95
Standardized Root Mean Square (SRMR)	0.04

Tablo 9'a göre, RMSEA değerinin 0.055 olarak elde edildiği ve bu değer in güven aralığının 0.049 ile 0.061 arasında değiştiği görülmektedir. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü ile elde edilen diğer bir indeks sonucunda $427.208/148=2.88$ değeri elde edilmiştir. CFI ve TLI uyum indeksleri incelendiğinde, iki değer in sırasıyla 0.96 ve 0.95 olarak kestirildiği görülmektedir. Diğer bir uyum indeksi olan SRMR değeri incelendiğinde, analiz sonucunda elde edilen kestirim değerinin 0.04 olduğu görülmektedir.

Tablo 10 Maddelere ilişkin standartlaştırılmış yol katsayıları ve hata varyansları

Boyutlar	Maddeler	Standart Kestirimler	Hata Varyansı	Açıkl. Varyans	Çift Yönlü p-değeri	Cronbach Alfa
Duyarlık	B1	0.75	0.43	0.57	0.00	.91
	B2	0.83	0.31	0.69	0.00	
	B4	0.87	0.25	0.75	0.00	
	B6	0.87	0.24	0.76	0.00	
	B10	0.82	0.33	0.67	0.00	
	B13	0.80	0.36	0.64	0.00	
	B17	0.80	0.36	0.64	0.00	
Davranışsal Denetim	B3	0.61	0.63	0.37	0.00	.75
	B5	0.86	0.26	0.74	0.00	
	B9	0.84	0.30	0.70	0.00	
	B14	0.45	0.80	0.20	0.00	
Psikolojik Kontrol	B8	0.60	0.65	0.35	0.00	.69
	B12	0.47	0.78	0.22	0.00	
	B15	0.81	0.35	0.65	0.00	
Sadakat	B18	0.71	0.49	0.51	0.00	.74
Özerklik	B7	0.81	0.35	0.65	0.00	
	B11	0.65	0.58	0.42	0.00	
	B16	0.77	0.41	0.59	0.00	
	B19	0.53	0.72	0.28	0.00	
Algılanan Babalık Genel	Duyarlık	0.76	0.42	0.58	0.00	.89
	Dav. Den.	0.82	0.33	0.67	0.00	
	Psi.Kont.	0.32	0.90	0.10	0.00	
	Özerklik	0.82	0.33	0.67	0.00	

Yukarıda, 4 boyuttan oluşan Algılanan Babalık Ölçeği'ne ait standartlaştırılmış yol katsayıları, bu katsayılara ait hatalar ve katsayıların anlamlılık değerleri verilmiştir. Bu değerlere ait *p* değerleri incelendiğinde yol katsayılarının hepsinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, ölçekte yer alan 19 maddenin ölçeği yordadığı söylenebilir. Birinci boyutta yer alan yol katsayıları 0.75 ile 0.87 arasında, ikinci boyutta yer alan yol katsayıları 0.45 ile 0.86 arasında, üçüncü boyutta yer alan yol katsayıları 0.47 ile 0.81 arasında ve dördüncü boyutta yer alan yol katsayıları 0.53 ile 0.81 arasında değişmektedir. Bu standartlaştırılmış değerler 0.30 üzerinde yer aldığı için bu maddelerin ölçülmek istenilen özelliği ölçtüğü söylenebilir. Ek olarak, ikinci düzey yol katsayıları incelendiğinde, her bir boyuttan gizil faktöre giden yol katsayılarının anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca maddelere ait hatalar incelendiğinde, hataların düşük olduğu ve kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir.

2.3.3.3. Doğrulayıcı Faktör Analizlerinden Elde Edilen Sonuçlara İlişkin Yorumlar

Araştırmada yer alan ölçeklerin yapı geçerliğine ilişkin kanıt elde etme sürecinde doğrulayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin sonuçların değerlendirilmesinde Bollen ve Long'un (1993) görüşleri doğrultusunda, birden çok uyum iyiliği indeksinin incelenmesine karar verilmiştir. İlk olarak RMSEA değeri incelenmiştir. Brown ve Cudeck'e (1993) göre, RMSEA değerinin $<.05$ olması iyi uyumun, $.05$ ile $.08$ arasında olması yeterli uyumun ve $.08$ ile $.10$ arasında olması vasat uyumun göstergesidir. Araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen RMSEA değerleri ise $.08$ 'den düşük olarak elde edilmiştir. İkinci olarak, ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü incelenmiştir. Bu oran sıfıra ne kadar yakın ise model-veri uyumunun o kadar iyi olduğu söylenebilir, ayrıca 2 ile 3 arasında olması "iyi", 3-5 arasında olması "kabul edilebilir" uyumun göstergesidir (Jöreskog ve Sörborn, 1993, Schermelleh-Engel, Moosbrugger, ve Müller, 2003). Çalışmada yer alan ölçeklerdeki bu oranın 5'ten az olduğu görülmektedir. Model-veri uyumu için incelenen diğer bir indeks ise SRMR değeridir. Bu değer $.05$ 'ten az olması iyi uyumun bir göstergesi iken (Hu ve Bentler, 1995), $.10$ 'dan düşük olması kabul edilebilir uyumun bir göstergesidir (Schermelleh-Engel, Moosbrugger, ve Müller, 2003). Model-veri uyumu için incelenen diğer bir değişken, CFI ve TLI değeridir. Bu değerlerin, diğer uyum indekslerinin kabul edilebilir durumda olduğunda, $.95$ 'ten büyük olması iyi uyumu, $.90$ ile $.95$ arasında olması ise kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Hu ve Bentler, 1999). Araştırmada yer alan ölçeklerden elde edilen CFI ve TLI kestirimlerinin $.90$ 'ın üzerinde olduğu görülmektedir. Tüm bu indeksler göz önüne alındığında, araştırmada yer alan ölçeklere ait kabul edilebilir düzeyde model uyumuna sahip olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada yer alan ölçeklere ve boyutlarına ait Cronbach alfa değerleri incelendiğinde ise, bu değerlerin $.64$ ile $.91$ olduğu görülmektedir.

2.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Başakşehir ilçesinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında öğrenim gören ortaokul öğrencilerine ulaşılması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Veriler araştırmacı tarafından,

Millî Eğitim Bakanlığı'ndan gerekli izinler alındıktan sonra toplanmıştır (Ek-5). Uygulama öncesinde araştırmacı kendisini tanıtip araştırmanın amacı hakkında bilgi vermiştir. Öğrencilere kişisel bilgilerini paylaşmalarına gerek olmadığı ve gizliliğin esas olduğu hatırlatılmıştır. Araştırmanın amacına ve sürecine ait sözlü ve yazılı yönergeler verilmiştir. Daha sonra ölçeklerin nasıl doldurulacağı hakkında bilgilendirmede bulunulmuştur. Uygulamalar ortalama 40 dk sürmüştür.

2.5. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizine başlamadan önce verilerin incelenmesi ve temizlenmesi süreci gerçekleştirilmiştir. Veri dosyasındaki verilerin doğruluğu betimsel istatistikler ile incelenerek, verilerin aktarımında hata olup olmadığı incelenmiştir. Ardından tek değişkenli ve çok değişkenli uç değerler olup olmadığı kontrol edilmiştir. Böylelikle hem tek bir değişkende gözlenen olağan dışı değerler hem de iki veya daha fazla değişken kombinasyonlarındaki olağan dışı değerlerin olup olmadığı incelenmiştir.

Verilerin analizi, araştırma soruları doğrultusunda olacak şekilde üç bölüm halinde yapılmıştır. Birinci bölümde, araştırmada yer alan ölçekler hakkında yapı geçerliği hakkında geçerlik kanıtları sunmak üzere doğrulayıcı faktör analizi yapılmış olup bu analize ilişkin sonuçlar raporlanmıştır. Yapı geçerliğine ait kanıtlar elde edildikten sonra ölçeklere ait güvenilirlik sonuçları raporlanmıştır. Araştırmada yer alan ölçekler ilgili geçerlik ve güvenilirlik kanıtları elde edildikten sonra, bu ölçeklere ait betimleyici istatistikler verilmiş olup yine bu ölçeklere ait korelasyonlar hesaplanarak raporlanmıştır.

Ardından, araştırmada ele alınan değişkenler için gruplar arası (cinsiyet, öğrenim durumu gibi bağımsız değişkenler) karşılaştırmalar parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada ele alınan ölçeklerden elde edilen puanlar arasında anlamlı fark olup olmadığı incelenirken parametrik olmayan testlerin kullanılmasının nedeni elde edilen gruplarda ilgili ölçümlerin normallikten sapma göstermesinden (Tablo 11) kaynaklanmaktadır.

Tablo 11 Normallik testleri

	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	sd	p.
Bağlılık	.110	621	.000
Güven ve Özdeşim	.103	621	.000
Kendini Açma	.125	621	.000
Sadakat	.106	621	.000
Anne_Duyarlık	.170	621	.000
Anne_Davranışsal Denetim	.057	621	.000
Anne_Psikolojik Kontrol	.084	621	.000
Anne_Özerklik	.111	621	.000
Algılanan Annelik Genel	.084	621	.000
Baba_Duyarlık	.129	621	.000
Baba_Davranışsal Denetim	.065	621	.000
Baba_Psikolojik Kontrol	.098	621	.000
Baba_Özerklik	.093	621	.000
Algılanan_Babalık_Genel	.083	621	.00

Tablo 12 Basıklık ve Çarpıklık değerleri

	Çarpıklık	Çarpıklığın Standart Hatası	Basıklık	Basıklığın Standart Hatası
Bağlılık	-,751	,098	-,122	,196
Güven ve Özdeşim	-,396	,098	-,692	,196
Kendini Açma	,443	,098	-,679	,196
Sadakat	,418	,098	-,810	,196
Anne_Duyarlık	-1,178	,098	,854	,196
Anne_Davranışsal Denetim	,073	,098	-,583	,196
Anne_Psikolojik Kontrol	-,381	,098	-,689	,196
Anne_Özerklik	-,693	,098	,004	,196
Algılanan Annelik Genel	-,807	,098	,699	,196
Baba_duyarlık	-,922	,098	,106	,196
Baba_Davranışsal Denetim	,130	,098	-,587	,196
Baba_Psikolojik Kontrol	-,440	,098	-,499	,196
Baba_Özerklik	-,497	,098	-,363	,196
Algılanan_Babalık_Genel	-,673	,098	,260	,196

Aşağıda yapılan analizler belirtilmiştir.

a. Ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri (bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma, sadakat) puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne-baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

b. Ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri (bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma, sadakat) puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır.

c. Ortaokul öğrencilerinin algılanan anne davranışları (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik) puanlarının cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

d. Ortaokul öğrencilerinin algılanan baba davranışları (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik) puanlarının yaş, kardeş sayısı ve anne-baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır.

e. Ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri (bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma, sadakat) ve algılanan anne ve baba davranışları (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik) puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla Spearman Korelasyon testi uygulanmıştır.

f. Akran İlişkileri Ölçeği, Algılanan Anne ve Baba Davranışları Ölçeğinin yapısı hakkında geçerlik kanıtı sunmak üzere doğrulayıcı faktör analizleri uygulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bulgular bölümünde, öncelikle akran ilişkileri düzeyleri betimsel istatistiklerle açıklanmakta, akran ilişki puanlarında cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne-baba eğitim düzeyleri değişkenlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmektedir. Daha sonra anne ve babadan algılanan davranış puanlarında cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne-baba eğitim düzeyleri değişkenlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmektedir. Son olarak akran ilişkileri ve algılanan anne ve baba davranışları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmektedir. Bulgulara ait sonuçlar, araştırmanın amaçlarına uygun bir sıra ile tablolar halinde ve açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

3.1. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AİÖ PUANLARINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLER

Ortaokul öğrencilerinin akran ilişkilerinin ne düzeyde olduğunu belirlemek üzere, Akran İlişkileri Ölçeği'ne öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar incelenerek, bu ölçeği oluşturan 4 boyut üzerinden (Bağlılık, Güven ve Özdeşim, Kendini Açma, Sadakat) çıkarımlarda bulunulmuştur. Ortaokul öğrencilerinin akran ilişki düzeyleri Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13 Ortaokul öğrencilerinin AİÖ puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

	Bağlılık	Güven ve Özdeşim	Kendini Açma	Sadakat	Akran İlişkileri Genel
Ortalama	3.79	3.50	2.57	2.58	3.32
Standart Sapma	.92	1.08	1.12	1.15	.75
Minimum değer	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Maksimum değer	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

Tablo 13’te ortaokul öğrencilerinin bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma ve sadakat boyutlarına ait ortalama, standart sapma, ölçekten alınan minimum ve maksimum değerler yer almaktadır. En düşük alınabilecek puanın 1 ve en yüksek alınabilecek puanın 5 olduğu göz önüne alındığında, bağlılık ortalamalarının 3,79 ve güven ve özdeşime ait ortalamalarının 3.50 olduğu ve dolayısıyla öğrencilerin bağlılık puanlarının ve güven ve özdeşim puanlarının ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Kendini açma ve sadakat puanlarına ait ortalamaların ise sırasıyla 2.57 ve 2.58 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, ortaokul öğrencilerinin kendini açma ve sadakat açısından ortalamasının altında bir düzeye sahip oldukları söylenebilir. Genel olarak ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri incelendiğinde ise, ortalamasının 3.32 olduğu, dolayısıyla genel olarak öğrencilerin akran ilişkilerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

3.2. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AKRAN İLİŞKİLERİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN FARKLILAŞMASINA YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri toplam ve alt boyutları puanlarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne-baba eğitim düzeyleri değişkenleri açısından farklılaşmasına yönelik bulgular açıklamaları ile gösterilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin akran ilişkilerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 14’te yer almaktadır.

Tablo 14 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	Z	P
Bağlılık	Kız	316	322.67	101965.00	44501	-1.65	.09
	Erkek	305	298.90	91166.00			
Güven ve Özdeşim	Kız	316	303.40	95873.50	45787.5	-1.08	.28
	Erkek	305	318.88	97257.50			
Kendini Açma	Kız	316	363.40	114833.50	31632.5	-7.45	.00
	Erkek	305	256.71	78297.50			
Sadakat	Kız	316	309.00	97645.50	47559.5	-.28	.78
	Erkek	305	313.07	95485.50			
Akran İlişkileri Genel	Kız	316	324.86	102656.00	43810	-1.96	.05
	Erkek	305	296.64	90475.00			

Tablo 14 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin akran ilişkilerinin cinsiyete göre sadece kendini açma boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<.05$). Sıra ortalamalarına göre, ortaokul öğrencilerinin kendini açma düzeylerinin kızların lehine olduğunu söylemek mümkündür.

Ortaokul öğrencilerinin akran ilişkilerinin yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 15'te yer almaktadır.

Tablo 15 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Yaşa Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Bağlılık	12	202	296.96	1.87	2	.39	-
	13	310	316.92				
	14	109	320.19				
Güven ve Özdeşim	12	202	303.13	1.51	2	.47	-
	13	310	309.80				
	14	109	329.01				
Kendini Açma	12	202	299.26	2.69	2	.26	-
	13	310	322.76				
	14	109	299.31				
Sadakat	12	202	272.15	22.15	2	.00	1-2
	13	310	315.10				1-3
	14	109	371.34				2-3
Akran İlişkileri Genel	12	202	285.25	7.44	2	.02	1-3
	13	310	317.56				
	14	109	340.06				

Tablo 15 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri düzeylerinin akran ilişkileri genelinde ve sadakat alt boyutunda yaşa göre oluşturulan gruplarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < .05$). Bu farklılıkların hangi gruplar arasında meydana geldiğini ortaya koymak üzere çoklu karşılaştırma testleri yapılmıştır. Bu sonuca göre, ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri genelinde 12 ve 14 yaş arasında 14 yaş lehine olduğu tespit edilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin sadakat düzeylerinin ise, 12-13, 12-14 ve 13-14 yaş grupları arasında büyük yaş lehine olacak şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin akran ilişkilerinin sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Sınıf Düzeyine Göre Mann-Whitney U Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	Z	p
Bağlılık	7. sınıf	295	305.75	90195.00	46535	-.69	.49
	8. sınıf	326	315.75	102936.00			
Güven ve Özdeşim	7. sınıf	295	302.03	89098.50	45438.5	-1.19	.23
	8. sınıf	326	319.12	104032.50			
Kendini Açma	7. sınıf	295	304.70	89887.50	46227.5	-.84	.40
	8. sınıf	326	316.70	103243.50			
Sadakat	7. sınıf	295	289.45	85388.50	41728.5	-2.86	.00
	8. sınıf	326	330.50	107742.50			
Akran İlişkileri Genel	7. sınıf	295	294.77	86956.50	43296.5	-2.14	.03
	8. sınıf	326	325.69	106174.50			

Tablo 16 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin akran ilişkilerinin sınıf düzeyine akran ilişkileri genelinde ve sadakat boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<.05$). Sıra ortalamalarına göre, ortaokul öğrencilerinin hem akran ilişkileri genelinde hem de sadakat boyutunda 8. sınıfların lehine olduğunu söylemek mümkündür.

Ortaokul öğrencilerinin akran ilişkilerinin kardeş sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Kardeş Sayısına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Bağlılık	1 kardeş	54	284.62	4.25	2	.12	-
	2 kardeş	164	293.19				
	3 kardeş ve üzeri	403	321.78				
Güven ve Özdeşim	1 kardeş	54	294.41	.53	2	.76	-
	2 kardeş	164	314.50				
	3 kardeş ve üzeri	403	311.80				
Kendini Açma	1 kardeş	54	304.10	.82	2	.66	-
	2 kardeş	164	321.71				
	3 kardeş ve üzeri	403	307.56				
Sadakat	1 kardeş	54	304.49	1.65	2	.44	-
	2 kardeş	164	296.87				
	3 kardeş ve üzeri	403	317.62				
Akran İlişkileri Genel	1 kardeş	54	289.18	2.17	2	.34	-
	2 kardeş	164	299.63				
	3 kardeş ve üzeri	403	318.55				

Tablo 17 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri düzeylerinin kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

Ortaokul öğrencilerinin akran ilişkilerinin anne eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 18’de yer almaktadır.

Tablo 18 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Anne Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	p	Anlamlı Fark
Bağlılık	Okula gitmemiş	60	309.07	4.97	4	.29	-
	İlkokul	202	311.04				
	Ortaokul	135	334.25				
	Lise	138	308.69				
	Üniversite	86	279.45				
Güven ve Özdeşim	Okula gitmemiş	60	345.73	2.81	4	.59	-
	İlkokul	202	310.43				
	Ortaokul	135	310.14				
	Lise	138	305.06				
	Üniversite	86	298.98				
Kendini Açma	Okula gitmemiş	60	327.27	2.45	4	.65	-
	İlkokul	202	301.15				
	Ortaokul	135	321.46				
	Lise	138	317.91				
	Üniversite	86	295.28				
Sadakat	Okula gitmemiş	60	345.07	3.10	4	.54	-
	İlkokul	202	302.52				
	Ortaokul	135	301.97				
	Lise	138	316.06				
	Üniversite	86	313.20				
Akran İlişkileri Genel	Okula gitmemiş	60	337.22	4.59	4	.33	-
	İlkokul	202	303.88				
	Ortaokul	135	326.42				
	Lise	138	311.92				
	Üniversite	86	283.76				

Tablo 18 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri düzeylerinin anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p > .05$).

Ortaokul öğrencilerinin akran ilişkilerinin baba eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 19 Akran İlişkileri Ölçeğine Ait Puanların Baba Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	p	Anlamlı Fark
Bağlılık	okula gitmemiş-ilkokul	204	317.02	.51	3	.92	-
	ortaokul	142	304.51				
	lise	146	312.87				
	üniversite	129	306.50				
Güven ve Özdeşim	okula gitmemiş-ilkokul	204	312.65	1.56	3	.67	-
	ortaokul	142	300.74				
	lise	146	305.29				
	üniversite	129	326.14				
Kendini Açma	okula gitmemiş-ilkokul	204	299.86	2.97	3	.39	-
	ortaokul	142	307.62				
	lise	146	332.35				
	üniversite	129	308.18				
Sadakat	okula gitmemiş-ilkokul	204	309.96	1.88	3	.59	-
	ortaokul	142	309.01				
	lise	146	326.50				
	üniversite	129	297.30				
Akran İlişkileri Genel	okula gitmemiş-ilkokul	204	313.36	.86	3	.83	-
	ortaokul	142	300.90				
	lise	146	319.78				
	üniversite	129	308.45				

Tablo 19 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri düzeylerinin baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

3.3. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALGILANAN ANNE ÖLÇEĞİ PUANLARINA İLİŞKİN BETİMSEL İSTATİSTİKLER

Ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarını belirlemek üzere, Algılanan Annelik Ölçeği'ne öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar incelenerek, bu ölçeği oluşturan 4 boyut üzerinden (Duyarlık, Davranışsal Denetim, Psikolojik Kontrol, Özerklik) çıkarımlarda bulunulmuştur. Ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik düzeyleri Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20 Ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarına ilişkin betimsel istatistikler

	Duyarlık	Davranışsal Denetim	Psikolojik Kontrol	Özerklik	Algılanan Annelik Genel
Ortalama	4.11	2.86	3.45	3.68	3.61
Standart Sapma	.93	.99	1.07	.96	.70
Minimum değer	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Maksimum değer	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

Tablo 20'de ortaokul öğrencilerinin Algılanan Annelik Ölçeğinden ve duyarlık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol ve özerklik boyutlarına ait ortalama, standart sapma, ölçekten alınan minimum ve maksimum değerler yer almaktadır. En düşük alınabilecek puanın 1 ve en yüksek alınabilecek puanın 5 olduğu göz önüne alındığında, duyarlık ortalamalarının 4.1 olduğu görülmektedir. Bu duruma göre, ortaokul öğrencilerin duyarlık düzeylerinin genellikle olumlu yönde olduğu söylenebilir. Davranışsal denetim açısından incelendiğinde, öğrencilerin ortalamalarının 2.86 olduğu ve bu özellik açısından öğrencilerin orta düzeyde bir görüşe sahip olduğu görülmektedir. Psikolojik kontrol ve özerklik açısından incelendiğinde ise, ortalamaların sırasıyla 3.45 ve 3.68 olduğu, dolayısıyla da bu özellikler açısından öğrencilerin düzeylerinin ortanın biraz üzerinde olumlu görüşe sahip oldukları görülmektedir.

3.4. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALGILANAN BABA ÖLÇEĞİ PUANLARINA İLİŞKİN BETİMSEL İSTATİSTİKLER

Ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarını belirlemek üzere, Algılanan Babalık Ölçeği'ne öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar incelenerek, bu ölçeği oluşturan 4 boyut üzerinden (Duyarlık, Davranışsal Denetim, Psikolojik Kontrol, Özerklik) çıkarımlarda bulunulmuştur. Ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21 Ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarına ilişkin betimsel istatistikler

	Duyarlık	Davranışsal Denetim	Psikolojik Kontrol	Özerklik	Algılanan Babalık Genel
Ortalama	3.80	2.74	3.53	3.43	3.44
Standart Sapma	1.04	.98	.99	1.01	.76
Minimum değer	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Maksimum değer	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

Tablo 21'de ortaokul öğrencilerinin Algılanan Babalık Ölçeğinden ve duyarlık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol ve özerklik boyutlarına ait ortalama, standart sapma, ölçekten alınan minimum ve maksimum değerler yer almaktadır. En düşük alınabilecek puanın 1 ve en yüksek alınabilecek puanın 5 olduğu göz önüne alındığında, duyarlık ortalamalarının 3.8 olduğu görülmektedir. Bu duruma göre, ortaokul öğrencilerin duyarlık düzeylerinin genellikle olumlu yöne yakın olduğu söylenebilir. Davranışsal denetim açısından incelendiğinde, öğrencilerin ortalamalarının 2.74 olduğu ve bu özellik açısından öğrencilerin orta düzeyden çok az olumsuz bir görüşe sahip olduğu görülmektedir. Psikolojik kontrol ve özerklik açısından incelendiğinde ise, ortalamaların sırasıyla 3.53 ve 3.43 olduğu, dolayısıyla da bu özellikler açısından öğrencilerin düzeylerinin ortanın biraz üzerinde olumlu görüşe sahip oldukları görülmektedir.

3.5. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALGILANAN ANNE VE BABA DAVRANIŞLARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN FARKLILAŞMASINA YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne ve baba davranışları toplam ve alt boyutları puanlarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne-baba eğitim düzeyleri değişkenleri açısından farklılaşmasına yönelik bulgular açıklamaları ile gösterilmiştir. Algılanan anne ve baba davranışları alt boyut puanları ayrı ayrı incelenecektir.

3.5.1. Ortaokul Öğrencilerinin Algılanan Anne Davranışlarının Demografik Değişkenler Açısından Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 22’de yer almaktadır.

Tablo 22 *Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Sonuçları*

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra	U	Z	P
				Toplamı			
Duyarlık	Kız	316	310.17	98013.00	47927	-.12	.90
	Erkek	305	311.86	95118.00			
Davranışsal Denetim	Kız	316	282.60	89302.00	39216	-4.02	.00
	Erkek	305	340.42	103829.00			
Psikolojik Kontrol	Kız	316	316.93	100150.00	46316	-.84	.40
	Erkek	305	304.86	92981.00			
Özerklik	Kız	316	298.49	94323.00	44237	-1.73	.08
	Erkek	305	323.96	98808.00			
Algılanan Annelik Genel	Kız	316	301.44	95255.50	45169.5	-1.35	.18
	Erkek	305	320.90	97875.50			

Tablo 22 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarının cinsiyete göre sadece davranışsal denetim düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < .05$). Sıra ortalamalarına göre, ortaokul

öğrencilerinin davranışsal denetim düzeylerinin erkeklerin lehine olduğunu söylemek mümkündür.

Ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarının yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 23'te yer almaktadır.

Tablo 23 Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Yaşa Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Duyarlık	12	202	303.39	.90	2	.64	-
	13	310	317.72				
	14	109	305.98				
Davranışsal Denetim	12	202	313.25	2.71	2	.26	-
	13	310	301.46				
	14	109	333.96				
Psikolojik Kontrol	12	202	319.76	2.63	2	.27	-
	13	310	313.95				
	14	109	286.38				
Özerklik	12	202	298.56	2.43	2	.29	-
	13	310	322.17				
	14	109	302.27				
Algılanan Annelik Genel	12	202	311.94	.59	2	.74	-
	13	310	314.51				
	14	109	299.28				

Tablo 23 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarının yaşa göre oluşturulan gruplarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

Ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarının sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 24'te yer almaktadır.

Tablo 24 Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Sınıf Düzeyine Göre Mann-Whitney U Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	Z	P
Duyarlık	7. sınıf	295	308.23	90929.00	47269	-.37	.71
	8. sınıf	326	313.50	102202.00			
Davranışsal Denetim	7. sınıf	295	316.98	93509.00	46321	-.79	.43
	8. sınıf	326	305.59	99622.00			
Psikolojik Kontrol	7. sınıf	295	320.17	94449.00	45381	-1.21	.22
	8. sınıf	326	302.71	98682.00			
Özerklik	7. sınıf	295	302.78	89320.00	45660	-1.09	.27
	8. sınıf	326	318.44	103811.00			
Algılanan Annelik Genel	7. sınıf	295	311.44	91874.00	47956	-.05	.95
	8. sınıf	326	310.60	101257.00			

Tablo 24 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarının 7. sınıf ve 8. sınıf arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

Ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarının kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 25'te yer almaktadır.

Tablo 25 Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Kardeş Sayısına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Duyarlık	1 kardeş	54	294.63	3.17	2	.20	-
	2 kardeş	164	331.68				
	3 kardeş ve üzeri	403	304.78				
Davranışsal Denetim	1 kardeş	54	293.37	1.26	2	.53	-
	2 kardeş	164	302.91				
	3 kardeş ve üzeri	403	316.65				
Psikolojik Kontrol	1 kardeş	54	318.79	1.38	2	.50	-
	2 kardeş	164	323.52				
	3 kardeş ve üzeri	403	304.86				
Özerklik	1 kardeş	54	284.19	1.45	2	.48	-
	2 kardeş	164	309.38				
	3 kardeş ve üzeri	403	315.25				
Algılanan Annelik Genel	1 kardeş	54	299.25	.86	2	.65	-
	2 kardeş	164	321.31				
	3 kardeş ve üzeri	403	308.38				

Tablo 25 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarının kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

Ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 26’da yer almaktadır.

Tablo 26 Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Anne Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	p	Anlamlı Fark
Duyarlık	Okula gitmemiş	60	291.99	5.70	4	.22	-
	İlkokul	202	325.75				
	Ortaokul	135	285.56				
	Lise	138	324.78				
	Üniversite	86	307.44				
Davranışsal Denetim	Okula gitmemiş	60	335.55	12.99	4	.01	2-5
	İlkokul	202	341.65				
	Ortaokul	135	299.43				
	Lise	138	287.79				
	Üniversite	86	277.31				
Psikolojik Kontrol	Okula gitmemiş	60	300.20	3.37	4	.49	-
	İlkokul	202	298.81				
	Ortaokul	135	316.51				
	Lise	138	332.38				
	Üniversite	86	304.19				
Özerklik	Okula Gitmemiş	60	274.69	8.21	4	.08	-
	İlkokul	202	332.30				
	Ortaokul	135	300.61				
	Lise	138	322.26				
	Üniversite	86	284.53				
Algılanan Annelik Genel	Okula gitmemiş	60	287.92	5.30	4	.25	-
	İlkokul	202	327.31				
	Ortaokul	135	298.96				
	Lise	138	323.15				
	Üniversite	86	288.19				

Tablo 26 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik davranışlarının anne eğitim durumuna göre davranışsal denetim açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < .05$). Yapılan çoklu karşılaştırma testine göre, bu farklılığın en az üniversite mezunu olan anneler ile ilkokul mezunu anneler arasında ilkokul mezunu anneye sahip öğrencilerin lehine olduğu bulunmuştur.

Ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik düzeylerinin baba eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 27’de yer almaktadır.

Tablo 27 Algılanan Annelik Ölçeğine Ait Puanların Baba Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	p	Anlamlı Fark
Duyarlık	Okula gitmemiş-İlkokul	204	316.39	.95	3	.81	-
	Ortaokul	142	307.26				
	Lise	146	300.76				
	Üniversite	129	318.18				
Davranışsal Denetim	Okula gitmemiş-İlkokul	204	339.32	.03	3	.03	1-4
	Ortaokul	142	310.65				
	Lise	146	295.43				
	Üniversite	129	284.22				
Psikolojik Kontrol	Okula gitmemiş-İlkokul	204	311.46	1.19	3	.75	-
	Ortaokul	142	323.43				
	Lise	146	300.77				
	Üniversite	129	308.17				
Özerklik	Okula gitmemiş-İlkokul	204	322.59	2.24	3	.52	-
	Ortaokul	142	303.17				
	Lise	146	316.24				
	Üniversite	129	295.37				
Algılanan Annelik Genel	Okula gitmemiş-İlkokul	204	324.63	2.05	3	.56	-
	Ortaokul	142	310.96				
	Lise	146	301.29				
	Üniversite	129	300.48				

Tablo 27 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan annelik düzeylerinin baba eğitim durumuna göre davranışsal denetim açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < .05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında meydana geldiğini incelemek üzere yapılan çoklu karşılaştırma testi sonucunda, davranışsal denetim açısından meydana gelen farklılığın ilkokula gitmemiş-ilkokul mezunları ile en az üniversite mezunu babaya sahip ortaokul öğrencileri arasında ilkokula gitmemiş ya da ilkokul mezunları babaya sahip öğrencilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

3.5.2. Ortaokul Öğrencilerinin Algılanan Baba Davranışlarının Demografik Değişkenler Açısından Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 28’de yer almaktadır.

Tablo 28 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	Z	P
Duyarlık	Kız	316	301.14	95159.50	45073.5	-1.40	.16
	Erkek	305	321.22	97971.50			
Davranışsal Denetim	Kız	316	275.50	87059.50	36973.5	-5.03	.00
	Erkek	305	347.78	106071.5			
Psikolojik Kontrol	Kız	316	311.96	98579.00	47887	-.14	.89
	Erkek	305	310.01	94552.00			
Özerklik	Kız	316	284.88	90020.50	39934.5	-3.70	.00
	Erkek	305	338.07	103110.5			
Algılanan Babalık Genel	Kız	316	289.84	91589.00	41503	-2.99	.00
	Erkek	305	332.92	101542.0			

Tablo 28 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının cinsiyete göre hem Algılanan Babalık Ölçeği genelinde hem de davranışsal denetim ve özerklik düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < .05$). Sıra ortalamalarına göre, ortaokul öğrencilerinin hem genel algılanan babalık davranışlarında hem de davranışsal denetim ve özerklik düzeylerinde erkeklerin lehine fark olduğunu söylemek mümkündür.

Ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 29’da yer almaktadır.

Tablo 29 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Yaşa Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Duyarlık	12	202	318.56	2.38	2	.30	-
	13	310	314.41				
	14	109	287.30				
Davranışsal Denetim	12	202	317.15	.78	2	.78	-
	13	310	304.64				
	14	109	317.68				
Psikolojik Kontrol	12	202	319.07	1.28	2	.53	-
	13	310	311.34				
	14	109	295.08				
Özerklik	12	202	309.87	.05	2	.97	-
	13	310	312.62				
	14	109	308.50				
Algılanan Babalık Genel	12	202	314.52	.88	2	.64	-
	13	310	313.86				
	14	109	296.34				

Tablo 29 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının yaşa göre oluşturulan gruplarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

Ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 30'da yer almaktadır.

Tablo 30 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Sınıf Düzeyine Göre Mann-Whitney U Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	Z	p
Duyarlık	7. sınıf	295	321.03	94703.50	45126	-1.33	.18
	8. sınıf	326	301.92	98427.50			
Davranışsal Denetim	7. sınıf	295	315.77	93153.00	46677	-.63	.53
	8. sınıf	326	306.68	99978.00			
Psikolojik Kontrol	7. sınıf	295	308.94	91137.00	47477	-.27	.78
	8. sınıf	326	312.87	101994.0			
Özerklik	7. sınıf	295	304.72	89893.50	46233.5	-.83	.41
	8. sınıf	326	316.68	103237.5			
Algılanan Babalık Genel	7. sınıf	295	312.12	92074.00	47756	-.15	.88
	8. sınıf	326	309.99	101057.0			

Tablo 30 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının 7. sınıf ve 8. Sınıf ortaokul öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

Ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının kardeş sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 31’de yer almaktadır.

Tablo 31 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Kardeş Sayısına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Duyarlık	1 kardeş	54	361.74	4.78	2	.09	-
	2 kardeş	164	308.23				
	3 kardeş ve üzeri	403	305.33				
Davranışsal Denetim	1 kardeş	54	326.16	.48	2	.79	-
	2 kardeş	164	312.37				
	3 kardeş ve üzeri	403	308.41				
Psikolojik Kontrol	1 kardeş	54	346.22	6.01	2	.05	-
	2 kardeş	164	330.35				
	3 kardeş ve üzeri	403	298.41				
Özerklik	1 kardeş	54	303.69	.83	2	.66	-
	2 kardeş	164	321.75				
	3 kardeş ve üzeri	403	307.61				
Algılanan Babalık Genel	1 kardeş	54	351.49	4.21	2	.12	-
	2 kardeş	164	320.07				
	3 kardeş ve üzeri	403	301.88				

Tablo 31 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının kardeş sayısına göre oluşturulan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p > .05$).

Ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 32’de yer almaktadır.

Tablo 32 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Anne Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	p	Anlamlı Fark
Duyarlık	Okula gitmemiş	60	296.82	5.04	4	.28	-
	İlkokul	202	324.46				
	Ortaokul	135	298.72				
	Lise	138	294.02				
	Üniversite	86	335.80				
Davranışsal Denetim	Okula gitmemiş	60	286.80	4.89	4	.30	-
	İlkokul	202	331.82				
	Ortaokul	135	301.73				
	Lise	138	298.52				
	Üniversite	86	313.57				
Psikolojik Kontrol	Okula gitmemiş	60	276.29	5.39	4	.25	-
	İlkokul	202	302.72				
	Ortaokul	135	307.52				
	Lise	138	333.59				
	Üniversite	86	323.88				
Özerklik	Okula gitmemiş	60	268.78	5.40	4	.25	-
	İlkokul	202	319.38				
	Ortaokul	135	300.81				
	Lise	138	327.50				
	Üniversite	86	310.27				
Algılanan Babalık Genel	Okula gitmemiş	60	276.35	4.63	4	.33	-
	İlkokul	202	322.58				
	Ortaokul	135	298.09				
	Lise	138	310.63				
	Üniversite	86	328.83				

Tablo 32 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının anne eğitim durumuna göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

Ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 33'te yer almaktadır.

Tablo 33 Algılanan Babalık Ölçeğine Ait Puanların Baba Eğitim Durumlarına Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	P	Anlamlı Fark
Duyarlık	Okula gitmemiş-İlkokul	204	302.08	2.59	3	.46	-
	Ortaokul	142	303.21				
	Lise	146	312.33				
	Üniversite	129	332.18				
Davranışsal Denetim	Okula gitmemiş-İlkokul	204	330.79	3.98	3	.26	-
	Ortaokul	142	295.14				
	Lise	146	303.83				
	Üniversite	129	305.28				
Psikolojik Kontrol	Okula gitmemiş-İlkokul	204	303.04	1.91	3	.59	-
	Ortaokul	142	314.83				
	Lise	146	303.31				
	Üniversite	129	328.07				
Özerklik	Okula gitmemiş-İlkokul	204	303.92	5.64	3	.13	-
	Ortaokul	142	289.27				
	Lise	146	337.06				
	Üniversite	129	316.61				
Algılanan Babalık Genel	Okula gitmemiş-İlkokul	204	305.16	1.78	3	.62	-
	Ortaokul	142	300.02				
	Lise	146	316.71				
	Üniversite	129	325.85				

Tablo 33 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin algılanan babalık davranışlarının baba eğitim durumuna göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

3.6. AKRAN İLİŞKİLERİ İLE ALGILANAN ANNE VE BABA DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Araştırmada kullanılan AIÖ ve LAABÖ/e'nin boyutları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere Spearman korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Korelasyon katsayısına ilişkin sonuçlar Tablo 34'te verilmiştir.

Tablo 34 Akran ilişkileri ve algılanan anne ve baba davranışları Spearman Korelasyon Testi sonuçları

	Bağlılık	Güven ve Özdeşim	Ken dini Açma	Sadakat	Anne_ Duyarlılık	Anne_ Davranışsal Denetim	Anne_ Psikolojik Kontrol	Anne_ Özerklik	Baba_ Duyarlılık	Baba_ Davranışsal Denetim	Baba_ Psikolojik Kontrol	
Güven ve Özdeşim	.637*	1,000										
Kendini Açma	.358*	.333**	1,000									
Sadakat	.142*	.283**	.268*	1,000								
Anne_ Duyarlılık	.256*	.107**	-.045	.123*	1,000							
Anne_ Davranışsal Denetim	.177*	.136**	.003	.057	.373**	1,000						
Anne_ Psikolojik Kontrol	.123*	.044	-.067	.130*	.283**	.043	1,000					
Anne_ Özerklik	.233*	.117**	-.013	-.044	.582**	.547**	.130**	1,000				
Baba_ Duyarlılık	.282*	.163**	.003	.154*	.522**	.217**	.182**	.360**	1,000			
Baba_ Davranışsal Denetim	.196*	.172**	-.019	-.020	.291**	.544**	.044	.392**	.460**	1,000		
Baba_ Psikolojik Kontrol	.114*	.001	-.103*	.148*	.162**	-.015	.513**	.072	.243**	.150**	1,000	
Baba_ Özerklik	.282*	.201**	.000	-.022	.405**	.396**	.084*	.573**	.594**	.626**	.136**	1,000

*p<0.05, **p<0.01

Akran ilişkilerinin boyutu olan bağıllık ile algılanan annelik ölçeğinin boyutları arasında ve algılanan babalık ölçeğinin boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif ve düşük bir ilişki mevcuttur.

Akran ilişkilerinin boyutu olan güven ve özdeşim ile algılanan annelik ölçeğinin boyutları olan duyarlık, davranışsal denetim ve özerklik arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif ve düşük bir ilişki mevcuttur. Benzer şekilde, akran ilişkilerinin boyutu olan güven ve özdeşim ile algılanan babalık ölçeğinin duyarlık, davranışsal denetim ve özerklik boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif ve düşük bir ilişki olduğu görülmüştür.

Akran ilişkilerinin boyutu olan kendini açma ile algılanan annelik ölçeğinin boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmezken, algılanan babalık ölçeğinin psikolojik kontrol boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif ve düşük bir ilişki olduğu görülmüştür.

Akran ilişkilerinin boyutu olan sadakat ile algılanan annelik ölçeğinin boyutları olan duyarlık ve psikolojik kontrol arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif ve düşük bir ilişki mevcuttur. Benzer şekilde, akran ilişkilerinin boyutu olan sadakat ile algılanan babalık ölçeğinin duyarlık ve psikolojik kontrol boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif ve düşük bir ilişki olduğu görülmüştür.

Tablo 35 Akran İlişkileri Ölçeği ve Algılanan Annelik-Babalık Ölçeği Genel Arasındaki İlişki Sonuçları

	Akran İlişkileri Genel	Algılanan Annelik Genel	Algılanan Babalık Genel
Akran İlişkileri Genel	1	.153*	.181*
Algılanan Annelik Genel		1	.575*
Algılanan Babalık Genel			1

*p<0.01

Toplam akran ilişkileri puanları ile toplam algılanan annelik davranışları arasında pozitif, düşük düzeyde ve anlamlı; toplam akran ilişkileri puanları ile toplam algılanan babalık davranışları arasında pozitif, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Algılanan toplam annelik davranışları ile algılanan toplam babalık davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif ve orta bir ilişki tespit edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular yorumlanmış ve literatürde yer alan benzer araştırma bulgularıyla karşılaştırılarak tartışılmıştır. Bu bölümde araştırma bulgularına dayanılarak çeşitli önerilere yer verilmiştir.

SONUÇ

Araştırmada akran ilişkileri düzeylerinin alt boyut ve genel ölçek bazında cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne-baba eğitim düzeyine göre farklılıkları incelendiğinde ilk olarak cinsiyette farklılık ortaya çıkmıştır. Yapılan analizlerde kız öğrencilerin akran ilişkileri ölçeği alt boyutlarından kendini açma düzeyinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Algılanan anne davranışlarındaki cinsiyete göre farklılığına bakıldığında, erkeklerin anneden algıladıkları davranışsal denetim düzeyinin kızlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Algılanan baba davranışlarındaki cinsiyete göre farklılığına bakıldığında ise erkeklerin hem genel algılanan babalık düzeylerinin hem de davranışsal denetim ve özerklik düzeylerinin kızlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Akran ilişkilerinin öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri bağlamında farklılaştığı bir diğer değişken ise yaş düzeyleridir. Yapılan analizlere göre akran ilişkileri genelinde 14 yaşında olan öğrencilerin 12-13 yaşında olan öğrencilere göre daha yüksek, akran ilişkileri ölçeği bağlılık alt boyutu düzeylerinin 12-13, 12-14 ve 13-14 yaş grupları arasında 14 yaşında olan öğrencilerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Akran ilişkileri ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sınıf düzeyi, sadakat alt boyutuyla ve genel akran ilişkileri düzeyiyle anlamlı bir ilişki ortaya koymuştur. Bu sonuçlara göre sınıf düzeyleri yükseldikçe öğrencilerin genel akran ilişkileri düzeyleri ve sadakat alt boyutu puanları yükselmiştir.

Algılanan anne davranışlarının farklılaştığı değişkenler anne ve baba eğitim düzeyidir. Yapılan analizlere göre üniversite mezunu olan anneler ve babalar ile ilkokul mezunu anneler ve babalar arasında ilkokul mezunu anneye sahip öğrencilerin davranışsal denetim puanları daha yüksektir.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri toplam puanları ile algıladıkları anne ve baba toplam puanları arasındaki ilişki incelendiğinde, araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin akran ilişkileri ile algıladıkları anne ve baba toplam puanları arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir.

Ölçeklerin alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde ise; akran ilişkilerinin bağlılık alt boyutu ile algılanan anne ve baba boyutları arasında pozitif ve düşük düzeyde; güven ve özdeşim alt boyutu ile anne duyarlık, davranışsal denetim ve özerklik boyutları arasında pozitif ve düşük düzeyde; yine güven ve özdeşim alt boyutu ile baba duyarlık, davranışsal denetim ve özerklik boyutları arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişkinin olduğu; kendini açma alt boyutu ile algılanan anne boyutları arasında ilişkinin bulunmadığı; algılanan baba alt boyutlarından psikolojik kontrol ile negatif ve düşük düzeyde ilişkinin olduğu görülmüştür. Akran ilişkilerinin sadakat alt boyutu ile anne psikolojik kontrol ve duyarlık alt boyutları arasında negatif ve düşük düzeyde; aynı şekilde baba psikolojik kontrol ve duyarlık alt boyutları arasında negatif ve düşük düzeyde ilişkinin olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA

Araştırmanın ana amacına ilişkin yapılan analiz çerçevesinde ise akran ilişkileri ile algılanan anne ve baba davranışları arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin anne ve babalarından algıladıkları davranışlardaki pozitif yöndeki bir değişimin akran ilişkilerine yönelik algılarında da pozitif yönde etkisi olacağını göstermektedir.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinde akran ilişkileri ile algılanan anne ve baba davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde ilk olarak öğrencilerin akran ilişkilerine yönelik algılarının cinsiyetlerine göre farklılık durumu incelenmiştir. Buna göre çalışmada akran ilişkilerinin cinsiyete göre farklılaştığı ve kız öğrencilerin algıladığı akran ilişkilerinin, kendini açma düzeyinde

erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgudan hareketle kızların kendilerini açma konusunda arkadaşlarına daha fazla güvendiğini söyleyebiliriz. Literatürde araştırma bulgularını destekleyen çalışmalar mevcuttur.

Bu doğrultuda Yılmaz'ın (2016), İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin akran ilişkilerini, insani değerler ve öznel iyi oluş düzeylerine göre incelemek amacıyla yaptığı araştırma bulgularına göre akran ilişkileri 'kendini açma ve bağlılık' alt boyutlarında kız öğrencilerin lehine; 'sadakat' alt boyutunda erkekler lehine farklılaştığını tespit etmiştir. Benzer şekilde Yüçetürk (2018) tarafından yapılan çalışmada kız öğrencilerin algıladığı akran ilişkileri, bağlılık ve kendini açma düzeyinde erkeklere kıyasla daha yüksektir. Doğruyol'un (2018) 12-18 yaş aralığındaki ortaokul ve lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada kendini açma alt boyutunun cinsiyete göre farklılaştığı belirlenmiştir. Tozkoparan'ın (2014) ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmada kızların erkeklere göre akran ilişkilerini daha iyi olduğu ve kız öğrencilerin kendini açma boyutunda erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Şimşek'in (2010) 8. sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada da akran ilişkileri "bağlılık, sadakat, kendini açma" alt boyutlarında anlamlı düzeyde kız öğrenciler lehine farklılaştığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerin akran ilişkileri puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Akran ilişkileri genelinde ve "bağlılık" alt boyutunda yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekle birlikte bu farklılığın 12, 13 ve 14 yaş grubunda 14 yaş lehine olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle yaş büyüdükçe akran ilişkilerinin daha da önem kazandığı, arkadaşlık ilişkilerinde duygusal açıdan bağlılığın ve yakınlığın önem kazandığını söyleyebiliriz. Araştırmanın bulgularını destekler nitelikte olan Yüçetürk'ün (2018) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada 16 ve 17 yaşındaki öğrencilerin algıladığı akran ilişkileri, bağlılık ve güven ve özdeşim düzeyinin, 15 yaşındaki öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Taştekin (2016) tarafından yapılan çalışmada yaş ile akran ilişkileri arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu araştırmanın bulgularının tersine Yenigün (2018) yaptığı çalışmada yaşa göre akran ilişkilerinin farklılaşmadığını belirlemiştir.

Öğrencilerin akran ilişkileri puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 8. sınıf öğrencilerinin genel akran ilişkileri düzeyleri ve sadakat alt boyutunun 7. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguyu destekler nitelikte Güler (2019) ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmada 7. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri puan ortalamalarının 8. sınıf öğrencilerin akran ilişkileri puan ortalamalarından düşük olduğunu belirlemiştir. Benzer şekilde Yüçetürk (2018) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyine göre akran ilişkileri puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığını; 10. sınıf öğrencilerin 9. sınıf öğrencilerinden ve 11. sınıf öğrencilerin 9. sınıf öğrencilerinden akran ilişkileri puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu saptamıştır. Alanyazına bakıldığında akran ilişkileri puanları ile sınıf düzeyinin incelendiği araştırmalarda farklı bulgular göze çarpmaktadır. Karakaş (2019) ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmada kendini açma alt boyutunda ve sadakat alt boyutunda sınıf düzeyi daha az olan öğrencilerin puan ortalamalarının daha fazla olduğu, 6-7. Sınıf öğrencilerinin 8. Sınıf öğrencilerinden daha yüksek puan aldığını saptamıştır. Yılmaz (2016), sınıf düzeyi artarken güven ve özdeşim puanlarının azaldığını, kendini açma puanlarının ise arttığını bulmuştur. Tozkoparan (2014) 14 ve 13 yaşındaki öğrencilerin kendinden yaşça küçük öğrencilere göre daha olumlu akran ilişkileri bildirdiklerini belirlemiştir. Ancak başka bir araştırmada Gökduz (2018), sınıf düzeyine göre akran ilişkilerinin farklılaşmadığı sonucuna varmıştır.

Öğrencilerin akran ilişkileri puanları kardeş sayısı değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu bulgular Karakaş (2019) tarafından yapılan örneklemini 6-7-8. sınıf öğrencilerin oluşturduğu bir araştırmadaki kardeş sayısı ile akran ilişkileri ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı fark bulunamadığı bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde Çömez (2014) 11-18 yaş arasındaki öğrencilerle yaptığı çalışmada kardeş sayısı ile akran ilişkileri alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir. Yine Dinçer (2008), 10. sınıfa devam eden öğrencilerle yaptığı çalışmada kardeş sayısı ile akran ilişkileri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını belirlemiştir. Araştırma bulgusuyla çakışan Yılmaz (2006) tarafından yapılan bir araştırmada ise sadece bağlılık alt boyutunda anlamlı

farklılık gösterdiği ve üç kardeşi olan ergenlerin iki kardeşi olan ergenlere göre puanlarının yüksek olduğu sonucu tespit edilmiştir. Tozkoparan (2014) ise araştırmasında bir kardeşi olan öğrencilerin akran ilişkilerinin daha iyi olduğunu belirlemiştir.

Öğrencilerin akran ilişkileri puanları ayrı ayrı anne ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Tozkoparan (2014), 11-12-13 yaşındaki öğrencilerle yaptığı çalışmada akran ilişkileri genelinde ve alt boyutlarında anne baba eğitim durumu ile anlamlı bir ilişki tespit etmemiştir. Benzer şekilde Yücel (2009), 15-16 yaş grubundaki öğrencilerle yaptığı çalışmada akran ilişkileri ile anne ve baba eğitim durumlarına göre bir farklılaşmanın olmadığını saptamıştır. Büyükhahin Çevik ve Çelikkaleli (2010), ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılıklarını cinsiyetlerine, algılanan ebeveyn tutumlarına ve ebeveyn eğitim durumlarına göre incelediği araştırmasında internet bağımlılığı ve arkadaş bağlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuş ve arkadaş bağlılığı puanlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu bulgulardan hareketle annenin ve babanın öğrenim düzeyinin ergenlerin akran ilişkilerinde önemli bir farklılık yaratmadığını söyleyebiliriz. Bu durumda annenin ve babanın öğrenim düzeyi yüksek ve düşük olsa da çocuğun davranışlarında, onların gelişimlerini desteklemelerinde, olumlu etkileşimlerde bulunarak sağlıklı kişilik özellikleri kazanmalarında anneler ve babalar önemli destekler sağlayabilir. Dolayısıyla ebeveynler ergenlerin sağlıklı gelişimleri için olumlu aile ilişkileri oluşturup ergenlerin arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde başarılı olmalarında önemli rol oynayabilir. Araştırmanın bulgularıyla çelişen Atalay'ın (2018) çalışmasında annesinin eğitimi ilkökul düzeyi olan ergenlerin arkadaş ilişkilerinde bağlılık oranının diğerlerinden daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Akran ilişkileri ile anne ve baba davranışları alt boyutlarına bakıldığında hem anne hem baba davranışları alt boyutlarının akran ilişkileriyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Akran ilişkilerinin “bağlılık” alt boyutu ile algılanan anne ve baba boyutları arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Akran ilişkilerinin “güven ve özdeşim” alt boyutu ile “anne duyarlık, davranışsal denetim ve özerklik” boyutları arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Akran ilişkilerinin “güven ve

özdeşim” alt boyutu ile “baba duyarlık, davranışsal denetim ve özerklik” boyutları arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Akran ilişkilerinin “kendini açma” alt boyutu ile algılanan anne davranışları arasında bir ilişki bulunamamıştır. Akran ilişkilerinin “kendini açma” alt boyutu ile algılanan baba alt boyutlarından “psikolojik kontrol” ile negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buradan hareketle, erken ergenlik dönemindeki ergenin babasından algıladığı psikolojik kontrol arttıkça, arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde kendini açmama, arkadaşlarıyla paylaşımda bulunmama davranışlarının görüleceği söylenebilir. Akran ilişkilerinin “sadakat” alt boyutu ile anne “psikolojik kontrol ve duyarlık” alt boyutları arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Akran ilişkilerinin “sadakat” alt boyutu ile baba “psikolojik kontrol ve duyarlık” alt boyutları arasında negatif bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın bulgularıyla örtüşen Akın Gökalp’in (2020) çalışmasında anne ve baba davranışları “duyarlılık, özerklik desteği ve davranışsal denetim” alt boyutlarının akran ilişkileriyle pozitif ilişkili olduğu; psikolojik kontrol ile akran ilişkileri arasındaki ilişki incelendiğinde algılanan anne psikolojik kontrol akran ilişkileriyle negatif ilişkili; algılanan baba psikolojik kontrol ise akran ilişkileriyle pozitif ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Diğer bulguları destekleyici çalışmalardan Jeon ve Lee’nin (2014) yaptığı araştırma, annenin psikolojik kontrolü ile akran ilişkileri arasında negatif yönde bir ilişki olduğu; yani annenin psikolojik kontrolü artarsa çocukların akran ilişkilerinin kalitesinin düşeceğini tespit etmiştir.

Literatürde akran ilişkileri ile algılanan anne baba davranışları; anne baba ile sağlıklı ilişki, sıcak ve destekleyici tutum, demokratik-otoriter tutum olarak ya da sosyal ilişkiler bağlamında ele alınmış, yapılan çalışmalarda akran ilişkileri ile pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur (Tozkoparan, 2014; Yaban, Sayıl ve Kındap Tepe, 2013; Karademir, 2016; Blair ve Perry, 2019; Dekovic ve Meeus, 1997; Engels, Dekovic ve Meeus, 2002; Gauze ve diğerleri, 1996). Şahin (2021) lise öğrencileriyle yürüttüğü çalışmasında, akran ilişkileri ve anne-baba algısı arasında pozitif ilişki olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmaların bulgularıyla farklılık gösteren çalışmalardan olan Tozkoparan (2014) araştırmasında, ilgisiz ve otoriter olan anne babalara sahip öğrencilerin demokratik anne babaya sahip öğrencilere göre akran ilişkilerin daha iyi olduğunu; algılanan anne-baba tutumu ile akran ilişkileri "Kendini Açma" ve

"Sadakat" alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Yine araştırmanın bulgularıyla örtüşmeyen çalışmalardan Yenigün'ün (2019) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada, demokratik anne baba yaklaşımıyla akran ilişkileri arasında negatif ilişkili olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

Ergenin gelişim sürecinde akran ilişkileri ile anne ve baba davranışları yakından ilişkilidir. Araştırma bulgularının erken ergenlik dönemindeki olumlu akran ilişkileri ile algılanan anne ve baba davranışlarının önemini anlama yönünden literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Akran ilişkilerine önem vermek ve akranlarının etkisine açık olmak ergenlik döneminin önde gelen özelliklerindedir.

Elde edilen bulgulara dayanılarak aşağıdaki öneriler verilebilir:

Uygulayıcılara öneriler;

1. Ergenlik dönemine yeni giren bir öğrencinin yapıcı ilişkiler kurması ve sağlıklı iletişim becerileri geliştirebilmesi için grup rehberlik çalışmaları ve akran ilişkilerini destekleyici etkinlikler yapılabilir.
2. Araştırma sonuçlarına göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre akran ilişkilerinde kendini açmalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Buradan hareketle erkek öğrencilere yönelik akranlarla olan ilişkilerinde ve diğer kişilerarası ilişkilerde kendini açma becerisini geliştirecek grup rehberlik etkinlikleri yapılabilir.
3. Çocukluktan erken ergenlik dönemine geçmekte olan 11-12 yaşındaki öğrencilerin sağlıklı akran ilişkileri geliştirebilmesi adına destekleyici ve önleyici çalışmalar yapılabilir.
4. Anne ve babanın ergene uyguladığı psikolojik kontrolü ve sonrasında yaşanacak olumsuz yaşantıları önlemek adına çocuğa yönelik olumlu ve destekleyici ebeveynliği geliştirmeye yönelik eğitim programları oluşturulabilir.
5. Öğrencilerin hem bireysel hem de sosyal gelişiminde önemli etkisi olan akran ilişkileri üzerine, okul psikolojik danışmanları tarafından olumsuz akran ilişkileri olan öğrenciler için müdahale programları; diğer öğrenciler için ise önleyici programlar hazırlanabilir.

Araştırmacılara yönelik neriler;

1. Akran ilişkileri ile algılanan anne ve baba davranışları arasındaki ilişkiyi yordama gücü olabilecek aracı değişkenlerle (temel psikolojik ihtiyaçlar, öznel iyi oluş, yaşam doyumunu vb.) yapılan akademik çalışmalar gerçekteştirilebilir.

2. Araştırma bulguları İstanbul ili Başakşehir ilçesinde öğrenim görmekte olan ortaokul öğrencilerinden elde edilmiştir. Farklı yaş gruplarında, farklı gelişim dönemlerinde olan öğrencilerle çalışmalar yapılıp diğer çalışma bulgularıyla karşılaştırılabilir.

3. Alanyazında anneden ve babadan algılanan davranışları ayrı ayrı inceleyen ölçekleri kullanarak yapılan araştırmalar sınırlıdır. Anne ve babadan algılanan davranışlar incelenirken daha belirleyici bir sonuç elde edebilmek adına, ayrı ayrı davranışları ölçen ölçekler kullanılarak yapılan çalışmaların artırılması yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- Akın Gökalp, F. (2020).** *Ergenlerde algılanan anne baba davranışlarıyla akran ilişkileri arasında özerkliğin aracı rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Arslan Şeker, H. (2021).** Lise öğrencilerinin akademik güdülenme düzeylerinin yordayıcıları olarak akran ilişkileri, anne-baba davranışları ve sosyal-duygusal öğrenme düzeyleri (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atak, H. (2017).** Piaget ve Vygotsky'nin kuramlarında çocukların toplumsallaşma süreci. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(2), 163-176.
- Atalay, D. ve Özyürek, A. (2021).** Ergenlerde duygu düzenleme stratejileri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(230), 815-834.
- Atalay, D. (2018).** *Ergenlerin anne-baba tutum algısı ve arkadaşlık ilişkileri ile duygu düzenlemelerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Aydın, A. (2016).** Ergenlerin anne-babalarından algıladıkları psikolojik kontrol ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi.
- Aydın, B. (2010).** *Çocuk ve ergen psikolojisi* (3. bs.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Barber, K. B., Maughan, S. L. ve Olsen, J. A. (2005).** Patterns of parenting across adolescence. *New Directions For Child And Adolescent Development*, 108, 5-16.
- Baumrind, D. (1966).** Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.

- Baumrind, D. (1972).** An exploratory study of socialization effects on black children: Some black-white comparisons. *Child Development*, 43(1), 261-267.
- Baumrind, D. (1991).** The Influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The journal of early adolescence*, 11(1), 56-95.
- Bayhan, P. ve Işıtan, A. G. S. (2010).** Ergenlik dönemleri: Akran ve gence genel bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(20), 33-44.
- Bayraktar, F. (2007).** Olumlu ergen gelişiminde ebeveyn/akran ilişkilerinin önemi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(3), 157-166.
- Blair, B. L., & Perry, N. B. (2019).** Parental sensitivity and friendship development: the mediating role of cooperation. *Social Development*, 28(1), 106-119.
- Bollen, K., & Long, J. S. (Eds.). (1993).** *Testing structural equation models*. Newbury Park, CA: Sage.
- Brendgen, M., Wanner, B., Morin, A. J. ve Vitaro, F. (2005).** Relations with parents and with peers, temperament and trajectories of depressed mood during early adolescence. *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 33(5), 579-594.
- Brown, B. B. ve Larson, J. (2009).** Peer relationships in adolescence. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook Of Adolescent Psychology: Contextual Influences On Adolescent Development* (pp. 74–103). John Wiley & Sons, Inc.
- Browne, M. W. ve Cudeck, R. (1993).** Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136–162). Newbury Park, CA: Sage.
- Bülbül, A. (2014).** Ergenlerin algılanan anne baba tutumları ile yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyükhahin Çevik, G. ve Çelikkaleli, Ö. (2010).** Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne-baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.

- Caras, S. (2008).** The association between parenting style and life satisfaction in adulthood (Master's thesis). University of New Hampshire, Durham.
- Cattelino, E., Chirumbolo, A., Baiocco, R., Calandri, E. ve Morelli, M. (2021).** School achievement and depressive symptoms in adolescence: The role of self-efficacy and peer relationships at school. *Child Psychiatry & Human Development*, 52(4), 571-578.
- Collins, A.W. ve Sprinthal A. N. (1995).** *Adolescent Psychology*. New York: McGraw-Hill International Edition, pp: 172,177.
- Cook, E. C., Buehler, C. ve Fletcher, A. C. (2012).** A process model of parenting and adolescents' friendship competence. *Social Development*, 21(3), 461-481.
- Çiçek, İ. ve Aslan, A. E. (2019).** Kişilik ile ayrışma bireyleşme arasında akran ilişkilerinin aracılığı. *Journal of the Human & Social Science Researches*, 8(4).
- Çömez, T. (2014).** *Fiziksel engelli ergenlerde akran ilişkilerinin yaşam doyumu üzerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Daşçı, E. (2015).** Bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ebeveyn kontrolü ile akran ilişkileri ve akran baskısı arasındaki ilişkide aracılık rolünün incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Deković, M. ve Meeus, W. (1997).** Peer relations in adolescence: Effects of parenting and adolescents' self-concept. *Journal Of Adolescence*, 20(2), 163-176.
- Deniz, M. E., Kapıcıoğlu, S., Yüksel, B. Ö., Özbağır, T. İ. ve Erus, S. M. (2018).** Ergenlerde saldırganlık ve sosyal beceri davranışlarının yordayıcısı olarak anne baba tutumları. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 1-11.
- Dinçer, B. (2008).** Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyde lise ikinci sınıfa devam eden ergenlerin anne baba tutumlarını algılamaları ile arkadaşlık ilişkilerinin

incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Doğruyol, S. (2018). Algılanan anne-baba tutumu ve ebeveyne bağlanma ile akran ilişkileri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolü. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Doğruyol, S. ve Yetim, Ü. (2019). Ebeveyne bağlanma, algılanan anne/baba tutumu ile akran ilişkileri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolü. *Nesne Dergisi*, 7(14), 34-51.

Dolgin, K. G. (2014). Ergenlik psikolojisi: Gelişim, ilişkiler ve kültür. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Engels, R. C., Deković, M. ve Meeus, W. (2002). Parenting practices, social skills and peer relationships in adolescence. *Social Behavior And Personality: An International Journal*, 30(1), 3-17.

Flynn, H. K., Felmlee, D. H. ve Conger, R. D. (2017). The social context of adolescent friendships: parents, peers, and romantic partners. *Youth & Society*, 49(5), 679-705.

Forman, E. A. ve Kraker, M. J. (1985). The social origins of logic: the contributions of Piaget And Vygotsky. *New Directions for Child and Adolescent Development*, (29), 23-39.

Freeman, H. S. (1997). Who do you turn to? İndividual differences in late adolescent perceptions of parents and peers as attachment figures. The University of Wisconsin-Madison.

Gallardo, L. O., Barrasa, A. ve Guevara-Viejo, F. (2016). Positive peer relationships and academic achievement across early and midadolescence. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 44(10), 1637-1648.

Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (2015). *Çocuk ve ergen gelişimi* (8. Baskı). (Dönmez, A. ve Çelen. N., Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.

- Gauze, C., Bukowski, W. M., Aquan-Assee, J. ve Sippola, L. K. (1996).** Interactions between family environment and friendship and associations with self-perceived well-being during early adolescence. *Child Development*, 67(5), 2201-2216.
- Gök, F. ve Cenkseven Önder, F. (2018).** Lise öğrencilerinde akran zorbalığına maruz kalma: temel psikolojik ihtiyaçlar ve anne-babaya duygusal erişilebilirlik. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 14(2).
- Gökduz, N. (2018).** *Sporcu kimliğine sahip lise öğrencilerinde akran ilişkileri ve akran zorbalığının incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Gül, H. (2009).** Okul öncesi dönemde akran ilişkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 82-93.
- Güler, G. (2019).** Ortaokul öğrencilerinde okul tükenmişliği: problem çözme becerileri, akran ilişkileri ve algılanan okul deneyimlerinin rolü. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gündüz, Z. B. (2016).** Ortaöğretim öğrencilerinin okul tükenmişliği ile kendine saygı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Hu, L. ve Bentler, P. (1995).** Evaluating model fit. In R. H. Hoyle (Ed.), *Structural equation modeling. Concepts, issues, and applications* (pp. 76–99). London: Sage.
- Hu, L. T. ve Bentler, P. M. (1999).** Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55.
- Jeon, H. R. ve Lee, J. Y. (2014).** The effect of mother's psychological control on children's peer relationships: The mediator effect of rejection sensitivity and internalized shame. *Journal Of The Korea Institute Of Youth Facility And Environment*, 12(2), 5-18.

- Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (1993).** *Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Chicago: Scientific Software.
- Kaner, S. (2000).** Akran ilişkileri ölçeği ve akran sapması ölçeği geliştirme çalışması.
- Karakaş, H. (2019).** *Ergenlerin algıladıkları ebeveyn izlemesi ve akran ilişkilerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Karasar, N. (2018).** *Bilimsel araştırma yöntemi* (Otuz üçüncü basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, M. (1997).** Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.
- Maden Yılmaz, E. (2022).** Lise öğrencilerinde okul bağlılığının algılanan ana babalık davranışı ve psikolojik ihtiyaç doyumu ile ilişkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Markiewicz, D., Doyle, A. B. ve Brendgen, M. (2001).** The quality of adolescents friendships: associations with mothers' interpersonal relationships, attachments to parents and friends and prosocial behaviors. *Journal of Adolescence*, 24(4), 429-445.
- Mert, A. (2020).** Attachment styles and emotion regulation as predictions of peer relations in secondary school students. *Education*, 140(4), 194-206.
- Mensah, M. K. ve Kuranchie, A. (2013).** Influence of parenting styles on the social development of children. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(3), 123-123.
- Moral, R. ve Kumcağız, H. (2019).** Ergenlerdeki internet bağımlılığı: anne, baba ve akran ilişkileri açısından bir değerlendirme. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 335-346.
- Muhammad, H. (2018).** Parenting styles and their impact on children's academic self-concept, behavioural problems and executive functions. (Doctoral Thesis). Durham University.

- Murtezaoğlu, Ç. (2022).** *Ergenlerde mutluluk, öz-yeterlik, sosyal onay ihtiyacı ve akran ilişkilerinin incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Musağaoglu, C. ve Güre, A. (2005).** Ergenlerde davranışsal özerklik ile algılanan ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 79.
- Köse, N. (2015).** Ergenlerde akran ilişkilerinin mutluluk düzeyine etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(4), 1-6.
- Oberle, E., Schonert-Reichl, K. A. ve Thomson, K. C. (2010).** Understanding the link between social and emotional well-being and peer relations in early adolescence: Gender-specific predictors of peer acceptance. *Journal Of Youth And Adolescence*, 39(11), 1330-1342.
- Okur, Ö. (2016).** The roles of perceived parental conflict, perceived parenting styles and attachment styles on romantic relationship attitudes. (Master's thesis). Middle East Technical University.
- Onuk, M. M. ve Tekin, U. (2018).** İlköğretim 10-13 yaş öğrencilerinin sosyal becerilerinin anne-baba tutumları açısından incelenmesi: Eyüp ilçesi örneği. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(52), 17-32.
- Özen, D. (2019).** *Ortaokul öğrencilerinin anne-baba tutumlarının psikolojik sağlık üzerine etkisi.* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2005).** 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Parker, J. G. ve Asher, S. R. (1987).** Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk? *Psychological Bulletin*, 102(3), 357.
- Peterson, G. W. (2005).** Family influences on adolescent development. In T. P. Gullotta, & G. R. Adams (Eds.), *Handbook of Adolescent Behavioral Problems: Evidence-Based Approaches to Prevention And Treatment* (pp. 27- 55). New York, NY: Springer.

- Santrock, J. W. (2017).** *Ergenlik* (14. Baskı). (D. M. Siyez, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003).** Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.
- Semerci, B. (2007).** *Artık büyüdüm: Ergen ruh sağlığı*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sevim, S. A. (2014).** Leuven algılanan ana babalık ölçeği ergen ve ana baba sürümlerinin uyarlanması. *Düşünen Adam-Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 27(4), 291-300.
- Soňa, T. (2017).** The effect of age, sex, and parenting styles on self-esteem in young adults. (Master's thesis). State University of New York.
- Soo Young, A. (2008).** Affecting adolescents' peer relationships research on phosphorus. Master's Thesis, Chung-Ang University.
- Spera, C. (2005).** A review of the relationship among parenting practices, parenting styles, and adolescent school achievement. *Educational Psychology Review*, 17(2), 125-146.
- Steinberg, S. (2007).** *Ergenlik*. (F. Çok, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Subaşı, D. ve Özçelik, A. D. Ö. (2019).** Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 25-47.
- Şahin, M. F. (2021).** Ergenlerde psikolojik sağlamlığın ve benlik saygısının yordanmasında anne-baba algısı ile akran ilişkileri rollerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Şeker, E. ve Irmak, T. Y. (2020).** Ergenlerde risk alma davranışları: akran ve aile ilişkileri ile problem çözme becerisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(46), 104-121.
- Şimşek, D. (2010).** Yatılı ilköğretim bölge okulu ve ailesi yanında kalan sekizinci sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, sosyal destek algıları ve yaşam

- doyumlarının incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Taştekin, E. (2016).** Ergenlerin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygısı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkiler. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tepe, Y. K. ve Sayıl, M. (2012).** Ebeveyn kontrolü ve ergenin sosyal işlevselliği arasındaki bağlantıda ilişkisel saldırganlığın aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 27(70).
- Tillfors, M., Persson, S., Willén, M. ve Burk, W. J. (2012).** Prospective links between social anxiety and adolescent peer relations. *Journal of Adolescence*, 35(5), 1255-1263.
- Tozkoparan, S. (2014).** Öğrenci algısına göre aileden alınan sosyal destek, anne-baba tutumu ve akran ilişkileri. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ulutaş, K. (2018).** Lise öğrencilerinin anne baba tutum algıları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uluyurt, F. (2012).** Bazı değişkenlere göre okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının akran ilişkileri. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Updegraff, K. A., Madden-Derdich, D. A., Estrada, A. U., Sales, L. J. ve Leonard, S. A. (2002).** Young adolescents' experiences with parents and friends: exploring the connections. *Family Relations*, 51(1), 72-80.
- Yaşar, D. E. (2019).** Ortaokul öğrencilerinin okula bağlanma düzeyleri ile akran ilişkileri ve okul motivasyonu arasındaki ilişkiler. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, H. (2004).** *Çocuk psikolojisi* (26. bs.). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2018b).** *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Yavuzer, H. (2018a).** *Gençleri anlamak*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M. ve Atıcı, M. K. (2011).** *Gelişim psikolojisi – Çocuk ergen gelişimi*. Adana: Nobel Yayınları.
- Yazgan İnanç, B., Yerlikaya E. (2013).** *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Yenigün, F. (2019).** Ergenlik döneminde algılanan anne baba tutumlarının bireyin ruhsal durumları ve akran ilişkileri üzerindeki etkileri. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşilkılıç, B., Çakır, M. A. ve Dutar, Ş. (2018).** Anne baba tutumlarının ergenlerin kimlik statüleri üzerindeki etkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 68-77.
- Yılmaz, A. (1999).** Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(1), 99-118.
- Yılmaz, S. (2016).** İmam hatip lisesi öğrencilerinin akran ilişkilerinin, insani değerler ve öznel iyi oluş düzeyleri açısından incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yörükoğlu, A. (2000).** *Değişen toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür Yayıncılık.
- Yüctürk, OK. (2018).** *Lise öğrencilerinde sosyal dışlanmanın akran ilişkileri ve mükemmeliyetçilik ile ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 18.12.2021-105

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARI

Karar Tarihi	09/12/2021	Karar Sayısı	10/04
--------------	------------	--------------	-------

KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Fahmeddin BAŞAR / Rektör Yardımcısı - Başkan	Prof. Dr. Mustafa ALTUNDAĞ/ İslami İlimler Fakültesi-Dekan - Üye
Prof. Dr. Erol KILIÇ / Güzel Sanatlar Fakültesi-Dekan- Üye	Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK / Edebiyat Fakültesi - Üye
Prof. Dr. Esra AKGÜL / MYO- Müdür- Üye	Prof. Dr. Sefa SAYGILI/ Edebiyat Fakültesi - Üye
Prof. Dr. Hasan BACANLI / Eğitim Fakültesi-Üye	Dr. Öğr. Üyesi Eyup Sabri KALA / Hukuk Müşaviri - Raportör

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 09.12.2021 tarihinde saat 14:00'da toplanmış ve aşağıdaki karar alınmıştır.

KARAR

KARAR NO 2021-10/04 Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Esra KOYUN'un "Ortaokul Öğrencilerinde Akran İlişkileri İle Algılanan Anne Baba Davranışları Arasındaki ilişkide Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracı Rolü" isimli araştırmasında kullanacağı anket ve ölçeklerinin etik yönden uygunluğuna,

Toplantıya katılan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu üyelerinin oy birliği ile karar verildi.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Fahmeddin BAŞAR
Başkan

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Hasan BACANLI
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Erol KILIÇ
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Sefa SAYGILI
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Mustafa ALTUNDAĞ
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Esra AKGÜL
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK
Üye

Doküman No: EÖ-FR-201; İlk Yayın Tarihi: 07.03.2019; Revizyon Tarihi: 20.07.2020; Revizyon No: 01; Sayfa: 1 / 1

Bu belgenin güvenli elektronik imzaları ile doğrulanmıştır.

EK-1. Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler,

Bilimsel bir araştırma yapmak amacıyla size bazı sorular sormaktayım. Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi ancak sizin katkılarınızla mümkün olacaktır.

Sorulara vereceğiniz cevapların derslerinizle, okulunuzla bir ilgisi yoktur. Bu yüzden ad, soy ad veya diğer kimlik bilgilerinizi yazmanıza gerek yoktur. Vereceğiniz bireysel cevapları araştırmacı dışında hiç kimse görmeyecektir. Soruların doğru cevapları yoktur, sizden istenen soruların tamamına içtenlikle yanıt vermenizdir.

Aşağıda yer alan soruları dikkatlice okuyunuz ve size uygun olacak şekilde doldurunuz.

Teşekkür ederim

1. Yaşınız:

2. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

3. Sınıf düzeyiniz: () 7. Sınıf () 8. Sınıf

4. Kardeş sayısı:

5. Anne ve Babanızın eğitim düzeyi:

Anne

- () Okula gitmemiş
- () İlkokul mezunu
- () Ortaokul mezunu
- () Lise mezunu
- () Üniversite mezunu
- () Yüksek lisans-doktora

Baba

- () Okula gitmemiş
- () İlkokul mezunu
- () Ortaokul mezunu
- () Lise mezunu
- () Üniversite mezunu
- () Yüksek lisans-doktora

Ek-2. Akran İlişkileri Ölçeği

		Her zama n	Sık sık	Ara sıra	Nadire n	Hiçbir zaman
1.	Arkadaşlarım beni severler	()	()	()	()	()
6.	Ailemle ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla konuşurum.	()	()	()	()	()
13	Arkadaşlarım sorunlarımla ilgilenirler.	()	()	()	()	()
14	Annemin ve babamın, beni anlayıp anlamadıklarını arkadaşlarımla konuşurum.	()	()	()	()	()
17	Arkadaşlarım beni bir belaya sürükleseler bile, yine de onlarla olurum.	()	()	()	()	()
18	En iyi arkadaşım gibi olmak isterim.	()	()	()	()	()

Ek-3. Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği

Aşağıda *BABANIZIN* size yönelik bazı davranışları yer almaktadır. Her maddeyi okuyunuz ve *BABANIZA* uygunluğu açısından değerlendiriniz.

		Hiç doğru değil	Genellikle doğru değil	Biraz doğru	Genellikle doğru	Her zaman doğru
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1.	Onunla endişelerim hakkında konuştuktan sonra kendimi daha iyi hissederim.					
5.	Hoşlandığım her şeyi yapmama izin verir.	()	()	()	()	()
7.	Beni ilgilendiren konularda kendi kararlarımı vermeme izin verir.	()	()	()	()	()
8.	Onu incitirsem, tekrar gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmaz.	()	()	()	()	()
12.	Hoşuna gitmeyen bir şey yaptığımda, birlikte bir şeyler yapmamıza izin vermez.	()	()	()	()	()
19.	Beni kendisinden bağımsız davranmaya cesaretlendirir.	()	()	()	()	()

Aşağıda *ANNENİZİN* size yönelik bazı davranışları yer almaktadır. Her maddeyi okuyunuz ve *ANNENİZE* uygunluğu açısından değerlendiriniz.

		Hiç doğru değil	Genellikle doğru değil	Biraz doğru	Genellikle doğru	Her zaman doğru
5.	Keyifsiz olduğumda beni neşelendirir.	()	()	()	()	()
8.	Beni ilgilendiren konularda kendi kararlarımı vermeme izin verir.	()	()	()	()	()
10.	Bana istediğim kadar özgürlük tanır.	()	()	()	()	()
11.	Benimle ilgilenir ve bana özen gösterir.	()	()	()	()	()
12.	Bana sık sık kendi hayatımı kendimin düşünmesi gerektiğini söyler.	()	()	()	()	()
20.	Onu hayal kırıklığına uğrattığımda, benimle yüz yüze gelmekten kaçınır.	()	()	()	()	()

Ek-4. MEB İzin Belgesi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-37384747
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Esra KOYUN)

23/11/2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesinin 21.10.2021 tarihli ve 15253 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 19.11.2021 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Ortaokul Öğrencilerinde Akran İlişkileri İle Algılanan Anne Baba Davranışları
Arasındaki İlişkide Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracı Rolü
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : Başakşehir
Araştırma Kişiler : Ortaokul Öğrencileri
Araştırmanın Süresi : 2021 - 2022 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarımıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
23/11/2021
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (5 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Binbirdirek Mah. İnanç Ökten Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul Belge Doğrulama : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ehys>
Telefon : 0212 384 36 30 Bilgi için : Aykut ÇELİK
E-posta : stratejidegistirme34@meb.gov.tr Usvası : Büro Hizmetleri
Kep Adresi : meb@fa01.kep.tr İnternet Adresi : <http://istanbul.meb.gov.tr/>